

Стратегија социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019. године

Крагујевац, новембар 2015. године

Садржај

Садржај	
Уводно обраћање Градоначелника	
1. Увод	
1.1. Увод	
1.2. Законске и стратешке основе	
1.3 Радна група за израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца	
1.4 Одлука о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца	
2. Методологија израде Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца	
2.1 Ситуациона анализа	
2.1.1. Основни географски подаци и геостратешки положај	
2.1.2. Демографија	
2.1.2.1. Структура становника	
2.1.2.2. Домаћинства	
2.1.2.3. Витални догађаји	
2.1.2.4. Досељеници	
2.1.2.5. Етничка припадност становништва	
2.1.2.6. Религија	
2.1.3. Људски ресурси и тржиште рада	
2.1.3.1. Запосленост	
2.1.3.2. Незапосленост	
2.1.4. Привреда	
2.1.5. Економија	
2.1.5.1. Економски агрегат	
2.1.6. образовање	
2.1.6.1. Предшколско образовање	
2.1.6.2. Основно образовање	
2.1.6.3. Средње образовање	
2.1.6.4. Високо образовање	
2.1.6.5. Специјалне школе и школе за одрасле	
2.1.6.6. Неформално образовање	
2.1.7. Здравствена заштита	
Установе здравствене заштите	
2.1.8. Социјална заштита	
2.1.8.1. Права и услуге у социјалној заштити	
2.1.8.2. Права која се остварују складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца	
2.1.8.3. Услуге социјалне заштите	
2.1.8.4. Кључни актери	

2.1.8.5. Институције социјалне заштите.....	
2.1.8.6. Цивилни сектор	
3. SWOT	
4. Визија	
5. Циљне групе стратегије социјалне заштите.....	
5.1. Деца и млади	
5.2. Одрасле особе и породице у стању социјалне потребе	
5.3. Старије особе.....	
5.4. Особе са инвалидитетом.....	
6. Приоритети.....	
7. Стратешки и оперативни циљеви.....	
8. Пројекти и програми	
9. Препоруке за имплементацију стратегије	
10. Закључак	

Уводно обраћање Градоначелника

У систему социјалне заштите јављају се бројни проблеми који захтевају ново прилагођавање променама и стратешко планирање развоја.

Стратешки план развоја социјалне заштите настао је као резултат потреба развоја нових и унапређења постојећих услуга социјалне заштите у циљу успостављања квалитетног система социјалне заштите на територији Града.

На изради стратешког плана интензивно су радили представници Радне групе за израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019. године. Радну групу је образовало Градско веће, а у њен састав је ушао подједнак број представника приватног и јавног сектора града Крагујевца – представници удружења из области социјалне и здравствене заштите, запослени у Градској управи, представници Центра за социјални рад "Солидарност", Центра за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица" Крагујевац, Геронтолошког центра, Центра за породични смештај и усвојење Крагујевац, Црвеног крста Крагујевац, Дома здравља, Полицијске управе, Школске управе и Националне службе за запошљавање. Стручну и административну помоћ у изради Стратешког плана социјалне заштите града Крагујевца Радној групи пружила је Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља.

Приликом израде овог документа и дефинисања приоритета, град Крагујевац водио се реалним потребама грађана а пре свега грађана који се налазе у суштински неједнаком положају.

Израда документа прати реформску политику социјалне заштите у Републици Србији, што подразумева стварање просперитетног економски и социјално активног друштва са високим степеном појединачне укључености и одговорности.

Пред вама се налази документ који представља смерницу за планирање и спровођење активности из области социјалне заштите, са потребом да јача друштвену кохезију и негује способност људи да помогну сами себи.

Наш задатак је да постанемо средина која ће систем социјалне заштите приближити кориснику и његовој породици и на тај начин побољшати приступ решавању социјалних потреба грађана.

Оваквим планом постављамо добре основе за стварање развијеног система услуга социјалне заштите који ће бити доступан заједници и обезбедиће снажну укљученост грађана, институција, удружења и приватних пружалаца услуга а све у жељи да се унапреди квалитет живота наших суграђана.

Полазећи од чињенице да је основни циљ документа препознавање постојећих проблема и њихово решавање, унапређење и развој услуга социјалне заштите које подржавају живот у заједници, повезивање свих актера социјалне заштите на локалном нивоу, желимо да будемо усмерени на омогућавање потпуне реализације плана.

С поштовањем,

Градоначелник Крагујевца
Радомир Николић, с.р.

– Увод

1.1. Увод

Израда Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015 – 2019. године (у даљем тексту Стратегија) представља подршку за системско унапређење положаја грађана и корисника права и услуга социјалне заштите и унапређење капацитета пружаоца услуга социјалне заштите за реализацију услуга.

Изради Стратегије званично се приступило 10.06.2015. године на основу Одлуке скупштине града Крагујевца, број 55-467/15-I – "ОДЛУКА о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019. године"

"Циљ израде Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015 – 2019. године је израда стратешког документа којим се унапређује систем социјалне заштите у граду Крагујевцу, као ефикасан систем социјалне заштите који треба да одговори на потребе грађана и да подржава рањиве и маргинализоване појединце и групе којима је неопходна организована помоћ заједнице, као и грађане који нису у стању да учешћем у економској активности обезбеде своју егзистенцију." ¹

Документ је израђен коришћењем партиципативног приступа који подразумева укључивање свих заинтересованих страна у процес стратешког планирања. Укључењем шире заједнице – представника јавног и цивилног сектора, тј. установа и организација које се баве питањима од интереса за циљне групе стратегије развоја социјалне заштите обезбеђује се побољшање квалитета донетих одлука и самим тим повећава се одговорност за имплементацију.

Овакав приступ омогућава: ширу базу знања која обезбеђује доношење квалитетнијих одлука, подршку за донете одлуке, колективно власништво над проблемима и резултатима и формирање будућих партнерстава у имплементацији пројеката.

У процес израде Стратегије укључени су представници Градске управе, институције и бројна удружења и невладине организације. Након идентификације заинтересованих страна, извршен је избор чланова Радне групе који су директно учествовали у изради документа. Градска управа је формализовала процес доношењем правног акта о избору чланова Радне групе за израду Стратегије у складу са градским регулативама.

За организацију и вођење састанака Радне групе, главна и одговорна особа био је локални координатор, именован од стране Градске управе, а који је имао улогу споне у раду између Градске управе, чланова Радне групе, тематских радних група и Регионалне агенције за економски развој Шумадије и Поморавља, која је дефинисала методологију и имала улогу фацилитатора процеса у складу са усвојеном методологијом.

Стратегија се односи на период 2015-2019. године, када ће, путем усвојене листе пројеката стимулирати позитивне промене на територији Града у секторима и питањима који се тичу живота корисника услуга социјалне заштите града Крагујевца.

1.2. Законске и стратешке основе

Стратегија развоја социјалне заштите Града Крагујевца 2015 - 2019. је усаглашена са Националном стратегијом, и у спрези са Стратегијом социјалне заштите града Крагујевца за период 2010 - 2013, као и са актуелном Стратегијом одрживог развоја града Крагујевца за период 2013 - 2018, те ће бити узет у обзир у процесу евалуације реализације и ревидирања актуелне стратегије.

1. Закон о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011)
2. Стратегија развоја социјалне заштите ("Сл. гласник РС", бр. 55/05 и 71/05 - исправка)
3. Одлука о социјалној заштити града Крагујевца ("Сл. лист града Крагујевца", бр. 16/11)
4. Програм унапређења социјалне заштите за 2015. годину ("Сл. лист града Крагујевца", бр.6/15)
5. Одлука о финансијској подршци породици са децом ("Сл. лист града Крагујевца", бр. 24/13 и 19/14)
6. Стратегија одрживог развоја града Крагујевца 2013-2018
7. Правилник о ближим условима, поступку и начину остваривања права на материјалну подршку и коришћење услуга у области социјалне заштите ("Сл. лист града Крагујевца", бр. 49/2012)
8. Правилник о критеријумима и мерилима за утврђивање цена услуга и учешће корисника и његових сродника обавезних на издржавање у трошковима услуга социјалне заштите ("Сл. лист града Крагујевца", бр. 20/2012)
9. Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом (решење Градског Већа бр.112-2128/14-V од 08.01. 2015.год)
10. Савет за унапређење положаја Рома на територији града Крагујевца (решење Градског Већа бр.112-2096/134-V од 16.12.2014. године)
11. Савет за миграције и трајна решења града Крагујевца (решење Градског Већа бр. 112-83/15-V од 21.01. 2015. год)

1.3 Радна група за израду и имплементацију Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца

Градско веће, на основу члана 21. став 1. и став 6. Одлуке о Градском већу ("Службени лист града Крагујевца" бр. 7/12 – пречишћен текст, 42/12 и 38/14) дана 6. јула 2015.године, доноси

РЕШЕЊЕ

о образовању Радне групе за израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године

I образује се Радна група за израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године (у даљем тексту: Радна група), као повремено радно тело Градског већа града Крагујевца.

II Радна група се образује у следећем саставу:

1. др Гордана Дамњановић, *члан Градског већа за здравство и социјална питања - координатор;*
2. Никола Рибарић, *Градска управа за здравствену и социјалну заштиту - члан;*
3. Лела Петровић, *Градска управа за здравствену и социјалну заштиту - члан;*
4. Зоран Павловић, - *Градска управа за ванпривреду - члан;*
5. Снежана Стевановић, *Центар за социјални рад "Солидарност" - члан;*
6. Невенка Богдановић, *Црвени крст - члан;*
7. Снежана Томашевић, *Национална служба за запошљавање - члан;*
8. Славиша Сорак, *Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац - члан;*
9. Наташа Божовић, *Дом здравља Крагујевац - члан;*
10. Љиљана Станковић, *Центар за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица" Крагујевац - члан;*
11. Немања Борисављевић, *Геронтолошки центар Крагујевац - члан;*
12. Јелена Лазаревић, *Окружна организација савеза слепих Србије, Крагујевац - члан;*
13. Иван Јеремић, *Полицијска управа Крагујевац - члан;*
14. Љиљана Сретеновић, *Школска управа Крагујевац - члан;*
15. Милена Стојановић, *Центар за самостални живот особа са инвалидитетом - члан;*
16. Божидар Николић, *Образовно-културна заједница Рома "Романипен" - члан;*
17. Данијела Нешовић, *Удружење за помоћ особама са аутизмом - члан*

III Задатак Радне групе је да:

- предузима неопходне активности у прикупљању података за успешну израду и имплементацију Стратегије;
- сарађује са установама и организацијама на изради Стратегије;
- обавља и друге послове неопходне за израду Стратегије.

IV Стручне и административно-техничке послове за потребе Радне групе обављаће Наташа Бугарчић - Градска управа за здравствену и социјалну заштиту.

V Доношењем овог решења престаје да важи решење Градског већа, број: 112-2130/14- од 8. јануара 2015. године.

VI Ово решење ступа на снагу даном његовог доношења.

ГРАД КРАГУЈЕВАЦ
ГРАДСКО ВЕЋЕ
Број: 112-1495/15-V
Датум: 6. јул 2015.год.
К Р А Г У Ј Е В А Ц

ПРЕДСЕДНИК,
Радомир Николић

Образложење

Правни основ за доношење Решења о образовању Радне групе за израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године садржан је у члану 21. став 1. и став 6. Одлуке о Градском већу ("Службени лист града Крагујевца" бр. 7/12 – пречишћен текст, 42/12 и 38/14) којима је прописано да Градско веће за разматрање питања из своје надлежности образује стална и повремена радна тела, односно да се решењем о образовању утврђује њихов назив, надлежност, састав, начин рада, број чланова, као и друга питања од значаја за рад и функционисање радног тела.

Разлог за доношење Решења о образовању Радне групе за израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године је формирање тела које ће предузимати одређене активности у прикупљању података за успешну израду и имплементацију Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године, као и успостављање сарадње са релевантним установама и организацијама на изради саме Стратегије у складу са Одлуком о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године ("Службени лист града Крагујевца" бр. 21/15).

1.4 Одлука о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца

Скупштина града Крагујевца, на основу члана 22. став 1. тачка 52. Статута града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца" бр. 37/12-пречишћен текст и 38/14), на седници одржаној 10.06.2015. године, доноси

О Д Л У К У о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године

- I. Приступа се изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године
- II. Циљ израде Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године је израда стратешког документа којим се унапређује систем социјалне заштите у граду Крагујевцу, као ефикасан систем социјалне заштите који треба да одговори на потребе грађана и да подржава рањиве и маргинализоване појединце и групе којима је неопходна организована помоћ заједнице, као и грађане који нису у стању да учешћем у економској активности обезбеде своју егзистенцију.
- III. Ову одлуку објавити у "Службеном листу града Крагујевца".

СКУПШТИНА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА
Број: 55-467/15-I
У Крагујевцу, 10. јуна 2015.године

ПРЕДСЕДНИК,
Милан Урошевић

О б р а з л о ж е њ е

Правни основ за доношење ове Одлуке садржан је у одредбама члана члана 22. став 1. тачка 52. Статута града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца" бр. 37/12-пречишћен текст и 38/14) којим је прописано да Скупштина града обавља и друге послове утврђене законом, Статутом и другим актима, члана 120. Пословника Скупштине града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца", бр. 24/14-пречишћен текст којим је прописано да Скупштина града у вршењу послова из своје надлежности доноси и одлуке.

Разлог за доношење ове одлуке садржан је у потреби израде Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године.

Приступање изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019.године, не изискује ангажовање средстава из буџета Града.

2. Методологија израде Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца

Документ Стратегија социјалне заштите града Крагујевца 2015-2019. проистекао је из више сукцесивних фаза које, заједно, чине процес стратешког планирања. Свака фаза чинила је основу за обављање наредне. Процес је започет темељним истраживањем које је обухватило прикупљање података по кључним областима социо - економске реалности Града с аспекта утицаја на живот циљних група стратегије и корисника услуга социјалне заштите: демографија, људски ресурси и тржиште рада, економија, образовање, здравствена и социјална заштита.

Прикупљени подаци веродостојно осликавају тренутно стање у Граду и служе као улазни елементи за формулисање документа Ситуациона анализа. Овај документ је касније коришћен као адекватна подлога за израду секторских SWOT анализа: користећи истраживања и податке из ситуационе анализе, израђене су матрице са снагама, слабостима, претњама и шансама за све релевантне секторе тренутне социо-економске реалности Града. Након израде SWOT-ова за сваку област, врши се њихово бодовање како би се издвојиле најкритичније слабости и најконкурентније снаге на које ће се посебно обратити пажња у даљем процесу израде документа, ревизије визије претходне стратегије, и приликом дефинисања приоритета и циљева стратегије.

Следећа фаза у изради документа је дефинисање кључних приоритета. У овој фази Радна група је "декомпонована" и проширена представницима кључних актера, тако да су формиране тематске радне групе окупљене око приоритетних циљних група Стратегије:

2. Деца и млади
3. Одрасли у стању социјалне потребе и породице у ризику
4. Старије особе
5. Особе са инвалидитетом

Специфична циљна група Стратегије су пружаоци услуга социјалне заштите, у смислу стратешког приступа побољшању услова рада у циљу квалитетније реализације услуга.

Даљи рад тематских радних група везан је за израду стратешких циљева. Сваки од утврђених приоритета се декомпонује на неколико сегмената ради лакшег прибављања извора финансирања у будућности јер, овако дефинисани стратешки циљеви, помажу у каснијем дефинисању развојних програма.

У истој фази дефинисан је већи број оперативних циљева за сваки од утврђених стратешких циљева. Они су формулисани по

SMART принципу

(**S**pecific – специфичан,

Measurable – мерљив,

Achievable – достижан,

Realistic – реалистичан,

Timely – увремењен),

односно представљају будућа промењена стања, која су јасна и лако мерљива, а опет временски ограничена, реална и у складу са постављеном визијом.

Финална фаза је прикупљање пројектних идеја које су развили чланови тематских група, у складу са својим опсегом активности и одговорности. Идеје су прикупљане коришћењем он-лине алата за расписивање пројектних идеја OLEDNETWORK, који је развила Регионална

агенција за економски развој Шумадије и Поморавља за потребе Градске управе као део процеса израде локалног стратешког документа.

Коришћењем поменутог алата добијена је листа пројеката који ће се реализовати у периоду трајања Стратегије. Ова фаза обухвата и финално груписање сродних пројеката у програме. Програми се усаглашавају са буџетским линијама градске управе, и као такви олакшавају прибављање извора финансирања.

2.1 Ситуациона анализа

Ситуациона анализа области друштвено-економског живота града Крагујевца дефинише стање свих чинилаца друштвено-економског развоја, где се кроз анализу даје преглед трендова у последњих пет до десет година. Профил или "лична карта" локалне заједнице с једне стране служи за предвиђање будућих промена, а са друге стране омогућава увид у факторе који су довели до тренутног стања. На тај начин даје основу за дефинисање приоритета и циљева интервенције.

Кроз израду профила локалне заједнице омогућено је:

- пружање подршке Радној групи у доношењу одлука о правцима интервенције
- давање прегледа друштвено-економских показатеља путем којег се омогућава успостављање оквира за израду стратегије
- обезбеђивање основних информација које дозвољавају заједници да мери шта се променило имплементацијом стратегије
- подршка за израду секторских SWOT анализа

Фаза израде Ситуационе анализе обухватила је следеће подфазе које су довеле до финализације овог сегмента документа:

- дефинисање структуре ситуационе анализе
- подела одговорности унутар Радне групе
- прикупљање података
- унос и обрада података
- формирање нацрта ситуационе анализе
- ревизија и допуна
- формирање финалне верзије

У изради анализе коришћени су подаци из националних публикација и из извора локалне самоуправе, које евидентирају промене друштвено-економских параметара једну или две године уназад, у односу на последење посматрану годину.

2.1.1. Основни географски подаци и геостратешки положај

Град Крагујевац представља административни, привредни, културно-образовни и здравствени центар централне Србије. Смештен је у средишњем делу Републике Србије, у Шумадијском округу. Према Попису из 2011. године на територији Града Крагујевца живи

179.417 становника. У градском подручју живи 150.835 становника, што га чини четвртим градом по величини у Србији и првим градом по проценту урбане популације.

Град се налази на 44° 22' северне географске ширине, 20° 56' источне географске дужине и надморској висини од 185 до 220м. Простире се на 835км² и удаљен је 140км југоисточно од главног града Републике Србије – Београда. Подигнут је на обалама реке Лепенице у Крагујевачкој котлини, где се дотичу крајњи огранци шумадијских планина: Рудника, Црног Врха и Гледићких планина.

Крагујевац је индустријски град, али и Град са значајним пољопривредним земљиштем. Располаже са укупним земљишним фондом од 83.475ха, од чега 63,9% припада руралном подручју, а 36,1% територије припада урбаној зони. У укупној површини Шумадијског округа територија Града учествује са 35%, а у површини Републике са око 1%.

Град се налази у долини реке Лепенице. Лежи на тремеђи три велике републичке осовине развоја: моравске (око 30км од града ка истоку), западно-моравске и ибарске (око 40-50км ка југо-западу). Преко осталих крупних инфраструктурних система, који се гранају од наведених осовина, Крагујевац је физички и функционално интегрисан у мрежу насеља Републике Србије.

Ауто пут Београд-јужни Јадран (Бар) и повезивање трајектом Бар-Бари са Италијом и осталим делом света поморском везом, представља један од најважнијих аутопутских коридора у земљи на правцу север-југ, сврстан у систем трансевропских путева. Отуда је повезивање по правцу исток-запад на овај аутопут од изузетног значаја не само за Крагујевац већ и за део централне и источне Србије.

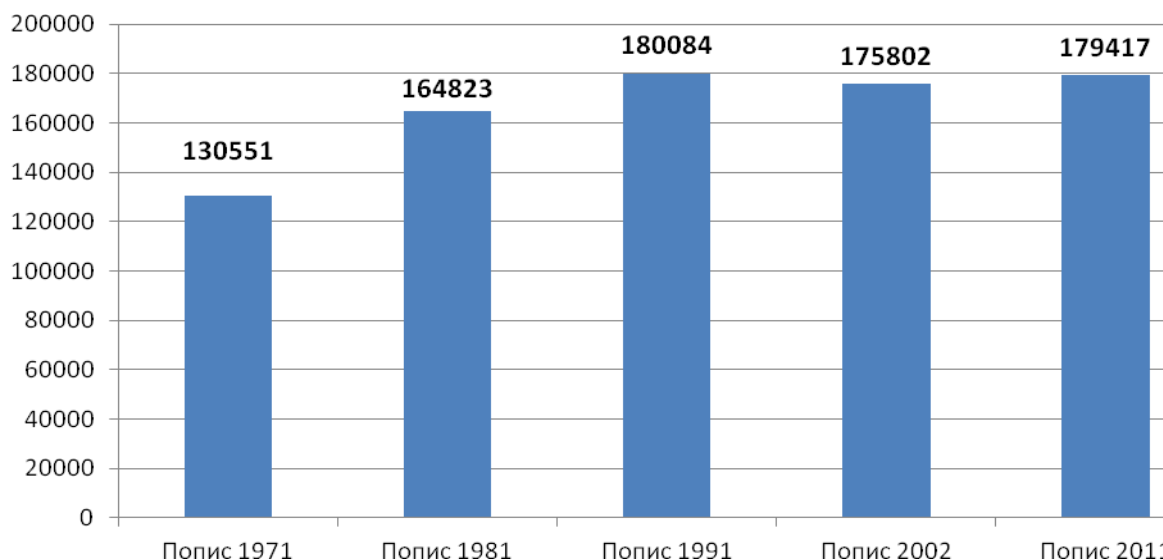
Поред разгранате мреже путева који Крагујевац повезује са великим бројем градова и насеља, железничком пругом могућ је саобраћај у 4 главна правца:

- Крагујевац - Београд - Суботица – Будимпешта
- Крагујевац - Ниш – Софија
- Крагујевац - Подгорица - Бар (морска лука)
- Крагујевац - Скопље - Солун (морска лука)

2.1.2. Демографија

Број становника града Крагујевца увећао се за више од 26 % у периоду између два Пописа од 1971. до 1981. године. Овај период везује се за привредни развој града, индустријску производњу фабрике Застава. Услед привредног развоја области, биолошких карактеристика становништва и миграција ка градском подручју дошло је до повећавања броја становника. Тренд раста броја становника се наставља у нешто нижем проценту (9,26%).

Деведесетих година двадесетог века на просторима бивших југословенских република дошло је до тенденције смањивања броја становника, услед миграционих кретања становништва (иностранство).

Извор: Републички завод за статистику

Демографска процена за 2041. годину:

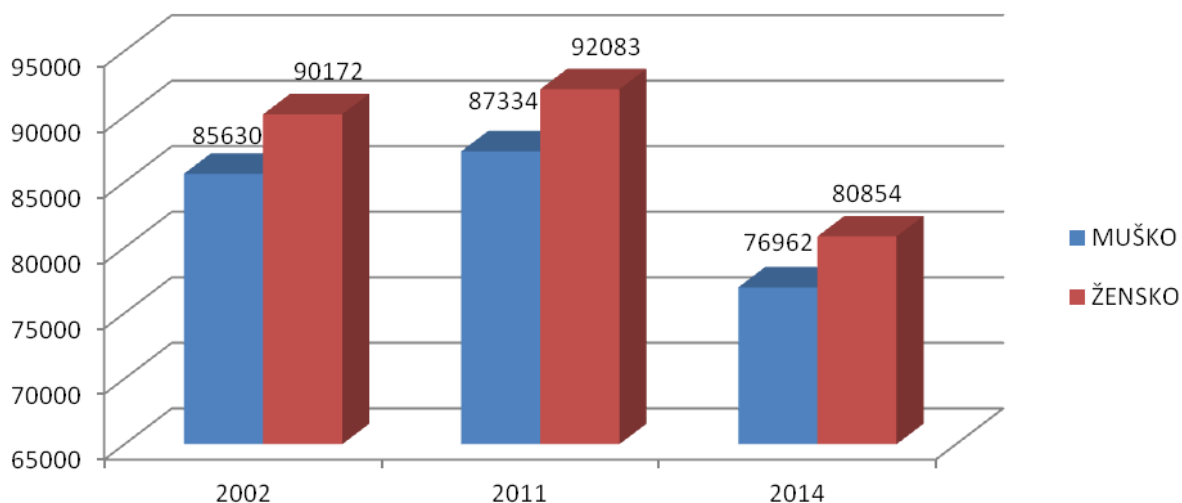
Град Крагујевац	становника	мушко	женско
Нулти миграциони салдо	157816	76962	80854
Средња варијанта	188877	87091	93786

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.1. Структура становника

2.1.2.1.1. Структура становника према полу

У полној структури становништва, на свим посматраним пописима становништва, може се уочити већа бројност женске популације у односу на мушку. Према попису из 2011. године однос мушке и женске популације износио 51,7 : 48,3 у корист женске популације.

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.1.2. Старосна структура становништва

Старосна структура становништва града Крагујевца формирана је под директним дејством наталитета, а процес старења је у највећој мери условљен секуларним падом наталитета. На старосну структуру становништва утицали су, смртност и миграције, али у мањој мери.

Према подацима са Пописа 2002. и 2011. године Републичког завода за статистику уочљиве су разлике у бројности две групације становништва према старосној структури. Подаци са пописа из 2002. године показују да је најбројнија група старости од 45 до 49 година, док се на Попису из 2011. године најбројнија старосна групација односи на становништво од 55 до 59 година.

Ово и јесте група која је на Попису из 2002. године била у старосној категорији од 45 до 49 година. Пратећи ову релацију, не постоје битнија одступања у бројности одређене групе становништва.

Старосна структура становништва

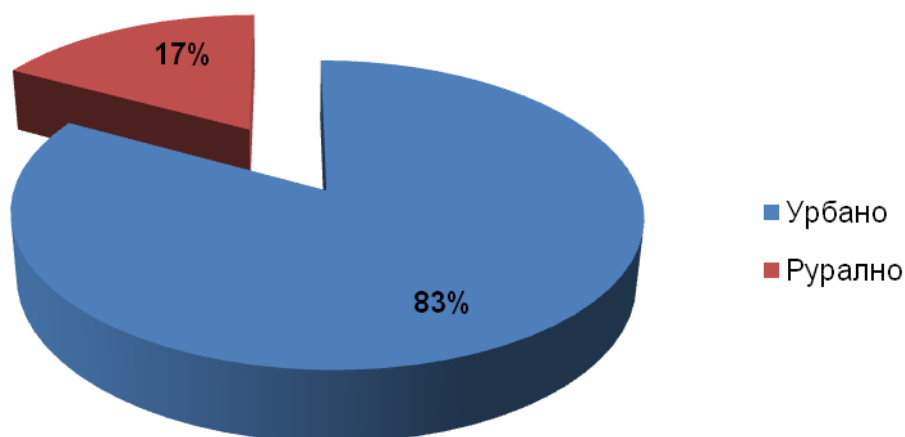
Попис	1981.	1991.	2002.	2011.
0 - 4	13490	11251	7473	8235
5 - 9	12115	12789	8641	8705
10 - 14	10163	13682	10720	8187
15 - 19	10286	12673	12573	9620
20 - 24	13855	11230	13300	11501
25 - 29	17830	11860	12148	12905
30 - 34	14837	14934	10746	13076
35 - 39	9374	17637	11335	12224
40 - 44	11790	14798	13665	11275
45 - 49	12488	9228	16845	11978
50 - 54	11286	11325	14428	13942
55 - 59	8690	11768	8588	16535
60 - 64	4115	10142	9710	13262
65 - 69	4404	7426	9687	7740
70 - 74	4494	3158	7559	8116
75 и више	5084	6183	7345	12116
Укупно	164823	180084	175802	179417

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.1.3 Однос урбаног и руралног становништва

Град Крагујевац, као и већину градова и општина у Србији, карактерисала су миграторна кретања из руралних ка урбанизованим деловима града. Ова појава је условила да 83 %

становништва буде сврстано у категорију урбаног, а 17% становништва се сврстава у категорију руралног становништва по попису из 2011. године.

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.1.4. Основни контингенти становништва у 2011. години

Малолетно становништво узраста до 14 година, у последњем пописном интервалу, показује тенденцију опадања (28,8%), док становништво старије од 60 година бележи значајан пораст у износу од чак 52,8%.

Са друге стране, иако је номинална вредност бројности радно способног становништва у посматраном интервалу опала за 1,8%, само учешће ове групације у укупној популацији општине је остало на готово истом нивоу од 69,7% до 70,1%.

Уколико радно способно становништво посматрамо као популацију мушкараца и жена у доби од 15. до 64. године, можемо констатовати да је оно, по попису 2002. године, бројало 123.338 лица, односно 70,2 % укупне популације општине.

Ако анализирамо старосне индикаторе становништва из 2006. године, видећемо да је просечна старост у граду Крагујевцу 40,42 године што је незнатно мање у односу на Округ (41,17 година) и на Србију (40,89 година). Индекс старења, који представља однос старог (60 и више година) према младом (0-19) становништву, за град Крагујевац износи 95,79 и повољнији у односу на ниво Округа (104,54) и Републике (103,17).

Основни старосни контингенти становништва

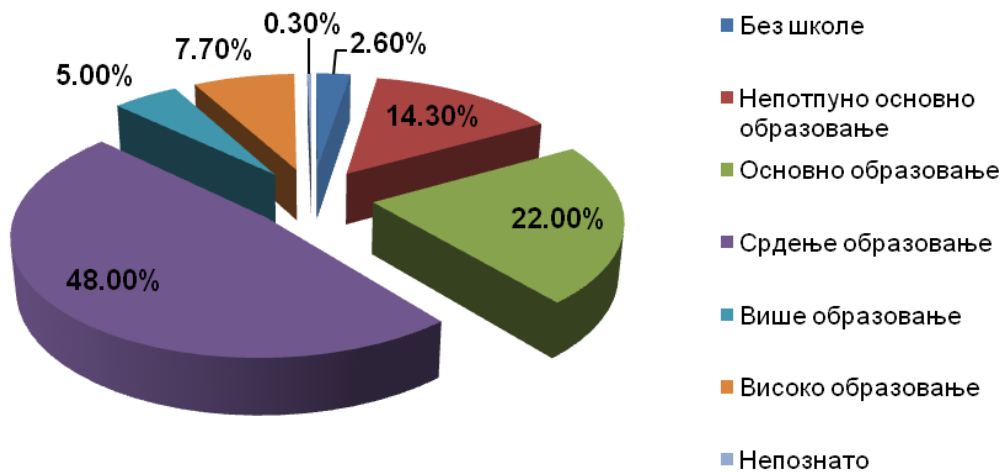
Територија	Укупно становништ.		Основни старосни контингенти становништва										Очекивано трајање живота живорођене деце од 2010-2012	
			Радни 15-64		Пунолетни 18 и више		Предшколски 0-6		Школо-обавезни 7-14		Фертилни 15-49			
	Прос. Старе	Индекс старе.	број	%	број	%	број	%	број	%	број	%	М	Ж
Шумадија	42,56	129,53	201426	68,9	242335	82,9	18316	6,2	22251	7,6	64308	22,02	73,1	77,3
Поморав	44,10	150,07	140120	65,8	177091	83,2	12419	5,8	16285	7,7	44543	20,93	72,1	77,4
Ш и П	43,68	139,8	341546	67,3	419426	83,1	30735	6,0	38536	7,65	108851	21,5	72,6	77,35
Крагујев	41,8		124731	69,67	148744	82,97	11717	6,54	13621	7,61	40621	22,69	73,1	77,67

Извор: Општине и региони у Републици Србији, 2014. Године

Становништво старије од 15 година према полу и школској спреми, по попису 2011.

Територија	Пол	Укупно	Без школ спре м	Непот. Основ . Образ .	Основ . Образ.	Средње образ.	Више образ	Висок образ	Непозн.
Град Крагујевац	Укупно	154290	2870	12498	27162	84187	9711	17552	310
	Женско	79775	2350	8415	12141	44288	4488	9433	141
	Мушко	74515	520	4083	15021	39899	5223	8119	169
Шумадијски округ	Укупно	252548	5039	29975	50538	130378	13779	22248	591
	Женско	129655	4156	18823	27292	60669	6496	11896	323
	Мушко	122893	883	11152	23246	69709	7283	10352	268
Поморавски округ	Укупно	185556	6421	32694	45906	80039	8285	11273	938
	Женско	96295	5404	19926	24386	36201	4136	5720	522
	Мушко	89261	1017	12768	21520	43838	4149	5553	416

Извор: Републички завод за статистику

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.1.5. Становништво према активности, по попису 2011.

Активно становништво по попису 2011. године

Територија	Активно становништво				
	Свега	Обавља занимање	Незапослени		
			Свега	Некад радили	Траже први посао
Крагујевац	56126	54811			
Шумадија	123743	92124	31619	18950	12669
Поморавље	81441	60824	20617	12307	8310
Регион	205184	152948	52236	31257	20979

Извор: Републички завод за статистику

Активно становништво чини 47% укупног становништва града Крагујевца, односно 56% становништва старијег од 15 година. Од укупног броја активног становништва 73 % обавља неко од занимања, док остатак чине незапослена лица која траже посао, или лица која су привремено прекинула своја занимања. Издржавано становништво чини 34 % укупне популације града.

Неактивно становништво по попису 2011. године

Територија	Неактивно становништво						
	Свега	Деца млађа од 15 година	Пензионери	Лица са прих. од имов.	Ученици/студенти	Домаћице	Остало
Крагујевац							
Шумадија	169565	40760	66554	1148	23054	23236	14813
Поморавље	133095	28980	54683	953	15337	20817	12325
Регион	302660	69740	121237	2101	38391	44053	27138

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.2. Домаћинства

Домаћинства према броју чланова

Година	Укупно	1 члан	2 члана	3 члана	4 члана	5 чланова	6 и више	Просечно
2002	59524	11476	14059	12211	14724	4237	2817	2,93
2011	59991	11523	14751	12568	12256	5004	3889	2,97

Извор: Републички завод за статистику

Подаци о броју домаћинстава расположиви су са званичних пописа становништва. Између последња два пописа примећен је мали раст у укупном броју, као у класификацији по броју чланова домаћинства, док је пад примећен само у категорији домаћинстава са 4 члана.

2.1.2.3. Витални догађаји

Витални догађаји на територији Града Крагујевца

Год.	Живорођени		Умрли		Природни прираштај		Бракови	
	Број	на 1000 становника	број	на 1000 становника	Број	на 1000 становника	закључени	разведени
2000	1752	9,7	2023	11,2	-271	-1,5	938	134
2001	1782	9,9	1914	10,6	-132	-0,7	998	171

2002	1863	10,6	2093	11,9	-230	-1,3	1009	127
2003	1848	10,5	2052	11,7	-204	-1,2	1048	159
2004	1950	11,1	1915	10,9	35	0,2	990	92
2005	1794	10,2	2316	13,2	-522	-3,0	1048	103
2006	1757	10,0	2226	12,7	-469	-2,7	1030	111
2007	1755	10,1	2196	12,6	-441	-2,5	1081	140
2008	1647	9,4	2164	12,4	-517	-3,0	905	208
2009	1726	9,9	2250	12,9	-524	-3,0	937	150
2010	1682	9,7	2201	12,6	-519	-3,0	902	71
2011	1777	10,2	2232	12,8	-455	-2,5	897	139
2012	1637	9,1	2229	12,4	-592	-3,3	861	94

Извор: Републички завод за статистику

У периоду од 2000. до 2012. године бележи се пад природног прираштаја, а знатније од 2005. године. Такође се бележи мањи број склопљених бракова, али истовремено и мањи број разведених бракова.

2.1.2.4. Досељеници

Број досељеника по временским периодима

Укупан број становника		179417
Од рођења станује у истом месту		101182
Досељеници	Укупно	79235
	1980 и раније	41664
	1981-1985	5787
	1986-1990	4382
	1991-1995	4464
	1996-2000	9823
	2001-2005	3902
	2006. и касније	5279
	Непозната година	3934

Извор: Републички завод за статистику

Највећи број досељеника забележен је до 1981. године и износи 41.664, а значајан број досељених Град бележи и у периоду од 1996. до 2000. године (9.823).

Структура досељеника према подручју са којег су досељени (пре 1980. године -2011.)

Досељеници - укупно	Град	Удео у укупном броју досељеника у граду (%)
---------------------	------	---

		79235	100
Досељеници	досељено из Републике Србије	70000	88,34
	из другог насеља исте општине	9072	12,96
	из друге општине	10751	15,36
	из друге области	50177	71,68
	досељено из других земаља	9150	11,55
	из Босне и Херцеговине	2295	25,08
	из Македоније	813	8,85
	из Словеније	397	4,39
	из Хрватске	1857	20,29
	Из Црне Горе	2249	24,58
	из осталих земаља	1539	16,82
	непознато	85	0,11

Од 179.417 становника колико по попису из 2011. године живи у граду Крагујевцу, 79.235 је досељено. Највећи део тог становништва досељен је из Републике Србије (70.000 или 88,34 %), а затим и из бивших република Југославије, највише из Босне и Херцеговине, а затим и из Црне Горе, Хрватске, Македоније и Словеније.

Број становника

Број становника		Досељено
1991. година	2011. година	9181
180084	179417	667

Извор: Републички завод за статистику

Број становника је смањен у посматраном периоду (1991 - 2011. године), за 667 становника и поред тога што је у град Крагујевац у истом периоду досељено 9.181 становник. То нам говори да је дошло до знатног одлива становништва делом због негативног природног прираштаја, делом због миграција ка већим привредним центрима и у иностранство.

Број склопљених бракова 2014. године (за период од 10 година)

Број склопљених бракова	Број разведених бракова	Стопа нупцијалитета	Стопа диворцијалитета
950	119	5,29	0,66

Кретање опште стопе морталитета

Година	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Број умрлих	1915	2316	2226	2196	2164	2250	2201	2232	2229	2141
Стопа	11,2	10,6	11,9	11,7	10,9	13,2	12,6	12,8	12,4	12

Извор података: Републички завод за статистику

2.1.2.5. Етничка припадност становништва

Етничка припадност становништва по попису 2011. године

Националност	Број
Укупно	179417
Срби	172052
Црногорци	645
Македонци	297
Мађари	37
Роми	1482
Румуни	17
Русини	6
Хрвати	192
Југословени	175
Словенци	34
Словаци	16
Албанци	27
Бугари	41
Остали	231
Нису се изјаснили	2033
Регионална припадност	211
Непознато	1613

Извор података: Републички завод за статистику

Крагујевац је, према званичној статистици, етнички хомогена средина са уделом српског становништва од 95 %, у укупном броју становника. Најбројнија мањинска етничка заједница у Крагујевцу су Роми (0,83%), Црногорци (0,36%) и Македонци (0,16%).

Званична статистика говори о томе да у Крагујевцу живи 1482 припадника ромске етничке заједнице, док је реално овај проценат знатно већи (5,57%) али се због асимилације и других разлога Роми не изјашњавају о својој етничкој припадности.

2.1.2.6. Религија

Религијска припадност по попису 2011. године

Религија	Број
Укупно	179471
Свега ²	173086
Православци	171352
Католици	336
Протестанти	55
Исламисти	665
Атеисти	918

Разлику од „свега“ чине лица која су се изјаснила као *хришћани*.

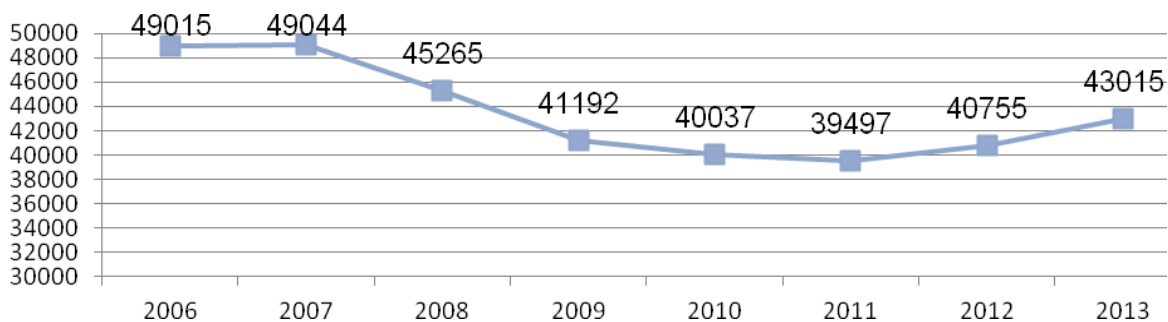
Неопредељени	2665
Друго	23
Непознато	1991

Извор података: Републички завод за статистику

У укупном броју становника, највећи је удео оних који припадају Хришћанској религији, а у оквиру тога највише је оних који су се изјаснили као Православци (95,48% у односу на укупан број становника и 99% у односу на припаднике Хришћанске вероисповести). Удео неопредељених је 1,48%, остали удео у укупном становништву је незнатно мали (мање од 1%; неопредељених, атеиста и припадника исламске религије).

2.1.3. Људски ресурси и тржиште рада

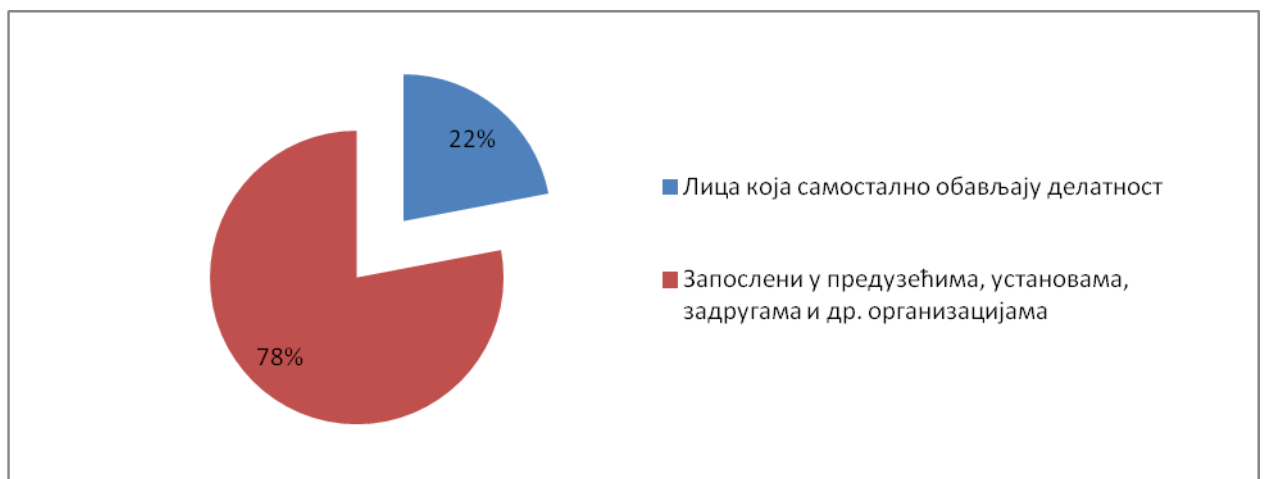
2.1.3.1. Запосленост

Запосленост – Структура

Година	Запослени		Запослени у предузећима, устан., задругама и др. организац.	Лица која самост. обављају делатност	Бр. запосл. на 1000 стан.	
	Укупно	жене (%)			Укупно	Запослени у пред., устан., задруг. и др. организац.
2006.	49 015	42.7	40 253	8 762	280	230
2007.	49 044	41.8	39 254	9 790	281	225
2008.	45 265	42.7	34 692	10 573	260	199
2009.	41 192	44	30 075	9 119	233	181
2010.	40 037	45,3	31 764	8 273	230	182
2011.	39 497	47.8	30 721	8 776	227	176
2012.	40 755	48.1	30 714	10 041	227	171
2013.	43015	46,1	33510	9505	240	187

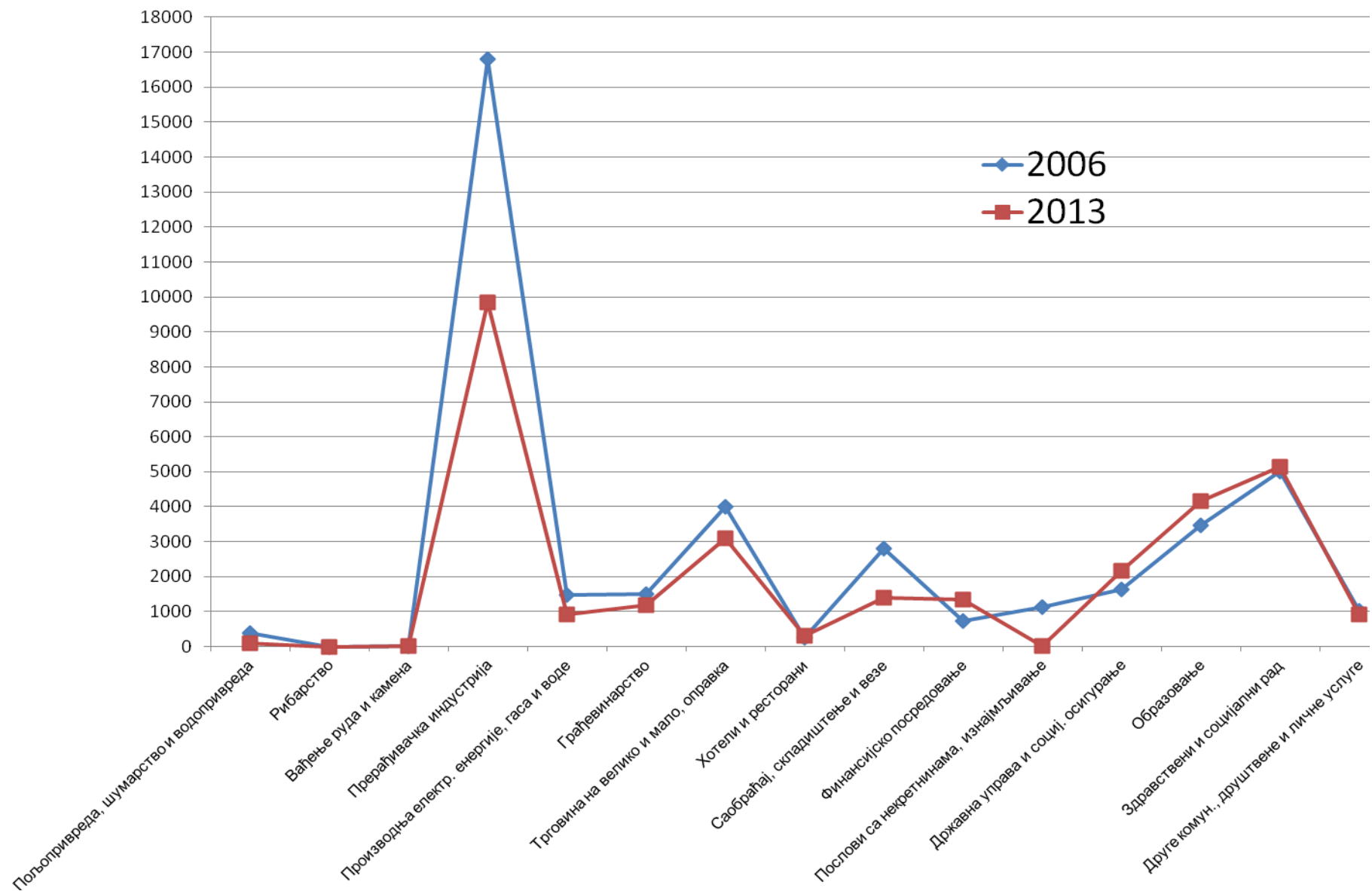
Извор података: Републички завод за статистику

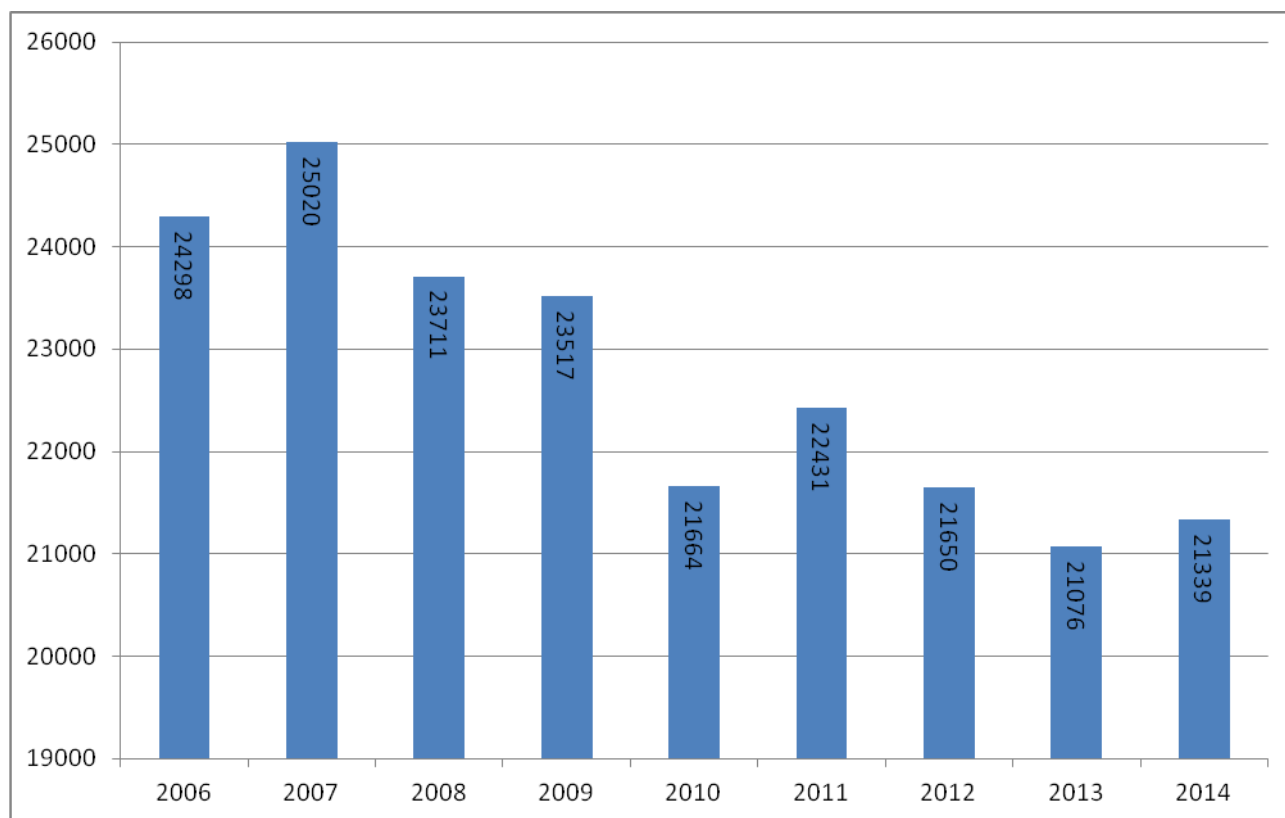
Запосленост по секторима привредне делатности³

Година	УКУПНО	Пољопривреда, шумарство и водопривреда	Вађење руда и камена	Прерађивачка индустрија	Производња електр. енергије, гаса и воде	Грађевинарство	Трговина на велико и мало, оправка	Хотели и ресторани	Саобраћај, складиштење и везе	Финансијско посредовање	Послови са некретнинама, изнајмљивање Државна управа и социј. осигурање	Образовање	Здравствени и социјални рад	Друге комун., друштвене и личне услуге	
2006.	40 253	389	5	16 804	1 485	1 501	3 989	262	2 815	723	1 129	1 628	3 476	5 018	1 028
2007.	39 254	480	5	15 666	1 460	1 531	3 683	268	2 818	714	1 136	1 763	3 599	5 070	1 064
2008.	34 692	358	8	10575	1 476	1 674	3 764	296	2 765	692	1 258	1 801	3 676	5 224	1 128
2009.	32 075	312	15	8 609	1 508	1 682	3 805	323	1 898	785	1 168	1 875	3 734	5 172	1 189
2010.	31 764	243	16	8 026	1 519	1 452	3 729	339	1 822	808	1 490	2 054	3 737	5 350	1 182
2011.	30 721	110	12	7 157	923	1 485	3 501	333	1 172	1 372	27	2 093	3 865	5 333	769
2012.	30714	108	11	7 494	930	978	3 290	281	1 271	1 479	17	2 117	4 104	6 149	790
2013.	33510	104	15	9842	923	1194	3094	305	1391	1330	21	2174	4169	5138	906

Извор: Републички завод за статистику – Општине у Србији

2.1.3.2. Незапосленост

Незапосленост – структура

Година	Укупно	Први пут траже запослење		Без квалификација		Жене		На 1000 становника
		укупно	%	укупно	%	укупно	%	
2006.	24.298	12.579	51,77	8.235	33,89	14.385	59,20	139
2007.	25.020	11.552	46,17	8.361	33,42	14.406	57,58	143
2008.	23.711	10.410	43,90	7.952	33,54	13.658	57,60	136
2009.	23.517	8.584	36,50	7.395	31,45	13.517	57,48	133
2010.	21.664	7.904	36,48	6.318	29,16	12.250	56,55	123
2011.	22.431	7.836	34,93	6.190	27,60	12.484	55,66	129
2012.	21.650	7.023	32,44	6.197	28,62	12.267	56,66	121
2013.	21.076	6.553	31,09	5.951	28,24	12.208	57,92	118
2014.	21.339	6.562	31,1	5.952	28,2	12.221	57,9	118

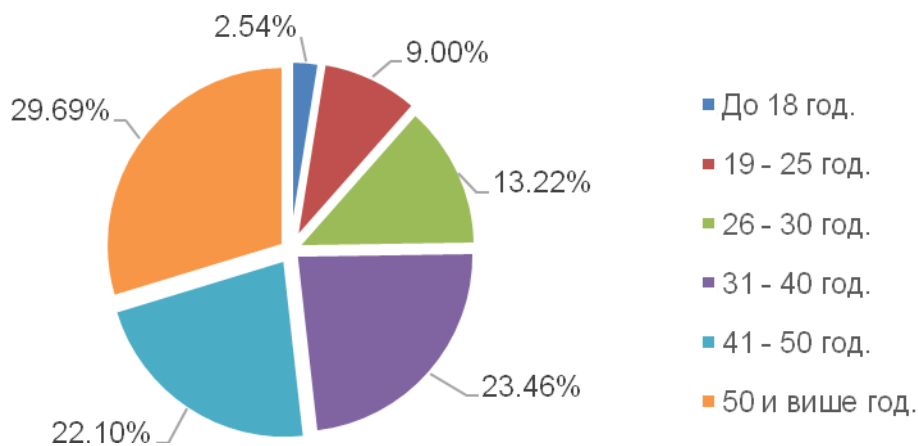
Извор: Републички завод за статистику, НСЗ

У односу на 2006. годину, сваке године се уочава смањење броја незапослених лица (на евиденцији НСЗ), ипак жене су у посматраном периоду континуирано бројнија група у односу на мушкарце. Оно што је јако уочљиво је велики број лица без квалификације и даље. У периоду од 2006-2014. године дошло је до благог процентуалног смањења незапослених лица у женској популацији.

Старосна структура незапослених, на крају 2014. године

Старост	Укупно	%	Жене	%
До 18 год.	541	2,54	223	1,85
19 - 25 год.	1.921	9,00	1.021	8,49
26 - 30 год.	2.821	13,22	1.780	14,79
31 - 40 год.	5.006	23,46	3.121	25,94
41 - 50 год.	4.715	22,10	2.866	23,82
50 и више год.	6.335	29,69	3.021	25,11
Укупно	21.339	100	12.032	100

Извор: Национална служба за запошљавање

Од укупног броја незапослених лица на евиденцији НСЗ Филијале Крагујевац 5.283 лица су из групе младих, до 30 година старости, што представља 24,75 %, од тога 3.024 лица су жене, што указује да су бројније у оквиру ове групе.

Квалификациона структура незапослених на крају 2014. године

Старост	Укупно	%	Жене	%
I и II степен	5.967	27,96	3.116	25,90
III и IV степен	11.628	54,49	6.756	56,15
V, VI-1 и VI-2 степен	1.598	7,49	781	6,49
VII-1 степен	2.124	9,95	1.367	11,36
VII-2 степен	18	0,08	11	0,09
VIII	4	0,02	1	0,01
Степен	21.339		12.032	

Извор: Национална служба за запошљавање

Најбројнији су на евиденцији незапослени са III и IV степеном стручне спреме. У тој категорији су бројније жене. Од укупног броја лица на евиденцији је и 2.124 лица са VII степеном стручне спреме, што представља 9,95% укупног броја незапослених лица на крају 2014. године.

2.1.4. Привреда

Привреда Крагујевца је претежно базирана на металопрерађивачком комплексу, а у оквиру њега на производњи саобраћајних средстава и оружја. Губитак тржишта и кооперантских веза деведесетих година двадесетог века порузроковали су негативне последице по економско-социјални развој Града.

Поред технолошког заостајања за развијеним земљама, Град се суочио са проблемом велике незапослености. Град међутим чини значајне помаке у економском развоју кроз стварање повољног привредног амбијента (усвојена Стратегија локалног економског развоја 2007-2011, заснована на савременим стандардима; дефинисан сет стимулативних мера за инвеститоре у производним делатностима; инфраструктурно опремање индустријске зоне, подршка samozапосљавању и др.), што је имало за резултат довођење значајних фирми ("Фиат", Сигит, ХТЛ, Промо Мањети, Џонсон Контролс, "ТПВ", "Метро", "Меркатор", Идеа, ДИС, "Плаза", "Супернова", "Туш" и др.) и подстицање привредне активности у Граду. Стварањем заједничког предузећа "Фиат аутомобили Србија", добијена је прилика да се, заједно са домаћом кооперацијом, постепено покрене мотор развоја не само Града него и читаве Србије.

2.1.5. Економија

Економска реалност једне општине/града може се измерити на више начина и путем више економских показатеља. Најчешће примењивани и најпоузданији економски индикатор је бруто домаћи производ по глави становника (ГДП пер цапита). Међутим, од 2005. године у Републици Србији се не мери овај индикатор, већ је, као алтернатива, преузет један од, такође често примењиваних индикатора, тзв- економски агрегат.

2.1.5.1. Економски агрегат

Преглед економског агрегата

	Економски агрегат		Просечна зарада	
	Укупно (ЕУР)	Индекс у односу на претходну годину	На крају године (ЕУР)	Ниво у односу на Републику Србију
2011.	19.353.530	102.6	490	97.3
2012.	19.733.532	102	476	94.5
2013.	21.651.875	109.7	505	97.8
2014.	20.256.180	93.6	476	103.4

Економски агрегат се израчунава из производа укупног броја запослених у Граду и просечне бруто зараде по једном запосленом. Он је збирни показатељ јер даје заједничку вредност приказану у еврима, која представља резултат економске активности Града.

Предности економског агрегата као индикатора су: веома је јасан, лако се израчунава и пружа упоредивост. Главни недостатак је што се заснива на просечним вредностима (бруто зарада запослених), па је и мање прецизан од бруто домаћег производа по глави становника који представља укупну продукцију роба и услуга по глави становника остварену на нивоу града/општине, без обзира на власништво.

Преглед броја предузећа према величини

Мала	Средња	Велика
1680	55	23

Извор: Агенција за привредне регистре

Преглед броја предузећа по секторима делатности

Пољопривреда, шумарство и водопривреда	39
Прерађивачка индустрија	416
Трговина на велико и мало, оправка	504
Саобраћај, складиштење и везе	109
Остали сектори	690

Извор: Агенција за привредне регистре

Преглед броја радњи по секторима делатности:

Сектор делатности	Број
Пољопривреда, шумарство и водопривреда	44
Прерађивачка индустрија	919
Трговина на велико и мало, оправка	1390
Саобраћај, складиштење и везе	707
Остали сектори	2560

Извор: Агенција за привредне регистре

Оно по чему је Град препознатљив у привредном смислу је дуга традиција у војној индустрији, која датира од 1853. године, да би се после II светског рата развила индустрија саобраћајних средстава (аутомобили „Застава“ и камиони „Ивеко“). Временом се развијала и прерађивачка индустрија, од којих је данас најпознатија производња намештаја („Форма Идеале“), прерада млека („Мегле“, „Куч компани“), пића („Флорес“, „Свислајон“), текстила и обуће.

Ипак, најзначајнији инвеститор данас је италијански „Фиат“ који је са Владом Републике Србије основао мешовито предузеће „Фиат Аутомобили Србија“, а вредност инвестиције је преко милијарду еура. Поред „Фиат“-а, у „Слободној зони ФАС Грошница“ налазе се фабрике његова четири кооперанта: „Прома Мањети“, „Сигит“, „ХТЛ“ и „Џонсон Контролс“.

Преко процеса приватизације, куповином некадашњих друштвених предузећа и гринфилд инвестиција, у Град су дошли партнери као што су: „Фиат- Италија“, „Мегле“ – Немачка, „НТУ“, „ТПВ“ и „Виатор&Вектор“ из Словеније, „Шолц“- Немачка, „Интертраст“ – Бугарска, „Рап Марине“ – Норвешка, „Хедлмајер“ – Аустрија.

Осим сектора трговине, у Крагујевцу су развијени и други услужни сектори као што су банкарство и осигурање. После 2000. године у Граду су започели пословање велики трговински ланци: „Метро“, „Меркатор“(Рода Центар), „Делта“, „Туш“, „ДИС“ и највећи међу њима „Плаза“.

Преглед удружења предузетника, задруга

Назив	Локација	Активности	Број чланова
Опште удружење предузетника Слога	Крагујевац	Ради на пословном повезивању и умрежавању предузетника у Крагујевцу и региону, врши промоцију својих чланова кроз учешће на сајмовима	око 1000
Асоцијација приватних предузетника Шумадија	Крагујевац	Окупља велика, мала и средња предузећа и предузетнике свих облика својине ради представљања, унапређења и	око 35

		заштите њихових пословних интереса.	
--	--	-------------------------------------	--

Извор: Агенција за привредне регистре

2.1.6. Образовање

2.1.6.1. Предшколско образовање

Предшколско васпитање и образовање је организовано васпитање и образовање деце предшколског узраста регулисаног Законом о предшколском васпитању и образовању и Законом о друштвеној бризи о деци и има за циљ да у складу са развојним потребама и могућностима деце, интересима родитеља и друштва као целине, доприноси остваривању општег и јединственог образовања и васпитања. Овим програмом се обезбеђују услови за нормалан физички, интелектуални, емоционални и морални развој деце, припрема за школу и успешно укључивање деце у живот у својој друштвеној средини.

Оснивач предшколске установе је јединица локалне самоуправе. Предшколско образовање и васпитање за децу узраста од шест месеци до поласка у школу остварује се у предшколској установи у складу са основама предшколског васпитања и образовања. Садржај основа програма предшколског васпитања и образовања уређује се посебним законом. Предшколска установа развија и остварује програме васпитања и образовања деце, у складу са основама програма предшколског васпитања и образовања и посебним законом. Изузетно, основна, односно средња школа може да остварује и предшколски програм. У пракси, основна школа, односно учитељи у оквиру неподељене школе, остварују четворочасовни припремни предшколски програм са групама до 5 предшколаца.

На територији Града Крагујевца за предшколско образовање, надлежне су Установа за децу "Нада Наумовић" и "Ђурђевдан". Установе пружају услуге у 14 објеката (јаслице и вртићи). Постоје и две групе деце са посебним потребама (у вртићу "Црвенкапа") а припремни предшколски програм се одвија у 45 издвојена.

Запослени у Установи за децу "Нада Наумовић" уз помоћ Градске управе су препознали значај инклузије, тако да данас око 60 деце са тешкоћама у развоју похађа обданиште. У крагујевачким вртићима има око 3.500 деце, а о њима брине око 570 запослених.

2.1.6.2. Основно образовање

На територији града Крагујевца постоје 22 редовне основне школе, 2 специјалне које су и основне и средње и 1 музичка школа која је и основна и средња. Од 22 редовне основне школе, 16 школа има издвојена одељења (ван седишта матичне школе). Од тога 5 основних школа има 1 издвојено одељење, 4 школе имају по два издвојена одељења, 3 школе по три издвојена одељења, 2 школе имају четири издвојена одељења, 1 школа има пет издвојених одељења, док једна школа има 7 издвојених одељења.

По анализама Школске управе Крагујевац, број ученика у основним школама се смањује и тај тренд ће се задржати.

Све школске зграде су у добром стању, али су увек потребне адаптације, реконструкције, доградња. У неким школама је неопходна адаптација мокрих чворова, кровова, подова.

У неким школама је потребно купити нов намештај за учионице (клупе, катедре и столице). Потребно је обновити дидактички материјал и наставна средства.

У појединим школама је потребно изградити физкултурне сале, као и обновити или изградити спортске терене који се користе за наставу физичког васпитања. У неким школама је потребно оградити школско двориште.

У свим школама је столарија у јако лошем стању, тако да ученици и наставно особље ради у неадекватним условима. Лети је претопло, зими хладно, а рачуни за грејање су велики, па је енергетска ефикасност на веома ниском нивоу.

Што се тиче истурених одељења која се налаза на сеоском подручју, тамо су проблеми везани за недостатак санитарних чворова, лошу опремљеност, грејање које је углавном на чврсто гориво. Све то доводи до тога да деца због лоших услова одлазе у Град и то представља проблем одржавања фонда часова запослених.

Генерално, због негативног природног прираштаја, све је мањи број уписане деце, како у градским, тако и у сеоским школама, што доводи до вишка наставног особља.

2.1.6.3. Средње образовање

На територији града Крагујевца постоји укупно 11 средњих школа и то: 2 гимназије, 6 средњих стручних школа, 2 специјалне школе (које су и основне и средње) и 1 средња музичка школа (која је такође и основна и средња школа). Средње школе немају истурена одељења ван седишта школа. Број средњих школа као засебних правних лица је осам.

На основу исказаних жеља ученика приликом уписа у средње школе у последњих пар година, ученици су највеће интересовање исказали за образовне профиле у подручју рада: економија, право и администрација за образовне профиле: економски техничар, финансијски техничар и банкарски службеник- оглед. У подручја рада Здравство и социјална заштита, за образовне профиле: фармацеутски техничар, зубни техничар и медицинска сестра- техничар-оглед.

Стање у средњим школама је слично као и у основним школама. Акценат треба ставити на опреми за кабинете, школском намештају и замени столарије. Због проширења капацитета неопходна је доградња простора у Економској школи.

У школи постоји суфицит кадра, због смањивања уписа деце.

У Медицинској школи не постоји физкултурна сала, недовољна је опремљеност постојећих кабината, постоји недостатак адекватних кабинета, као и недовољан просторни капацитет. Постоји дефицит наставног особља за стручне предмете- дипломирани фармацеути.

2.1.6.4. Високо образовање

Универзитет у Крагујевцу

Универзитет у Крагујевцу је самостална високошколска установа, чији је оснивач Република Србија. Чини га 11 факултета, од којих је 6 са седиштем у Крагујевцу, два у Чачку, један у Јагодини, један у Ужицу и један у Краљеву. Сви факултети Универзитета у Крагујевцу имају статус правног лица.

Универзитет је основан 21. маја 1976. године, али су прве високошколске институције у Крагујевцу почеле са радом 1960. године, као одељења београдских факултета. Корени Универзитета у Крагујевцу и високог школства у Србији сежу до далеке 1838. године, када су у Крагујевцу, тада престоном Граду обновљене Србије, никле прве просветне, културне и привредне институције и основана прва високошколска институција - Лицеј Кнежевине Србије - који је 1841. године пресељен у Београд и прерастао у Универзитет у Београду.

При изради концепције Универзитета усвојен је модел разуђеног универзитета, који се развија на принципу децентрализације, а према потребама привреде и друштвених делатности Шумадије и Поморавља, подручја које има око 600 000 становника.

Данас у састав Универзитета у Крагујевцу улази 11 факултета, и то:

- Факултет инжењерских наука у Крагујевцу
- Економски факултет у Крагујевцу

- Правни факултет у Крагујевцу
- Природно-математички факултет у Крагујевцу
- Технички факултет у Чачку
- Медицински факултет у Крагујевцу
- Агрономски факултет у Чачку
- Машински факултет у Краљеву
- Педагошки факултет у Јагодина
- Учитељски факултет у Ужицу
- Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

На факултетима Универзитета у Крагујевцу студира око 16 000 студената, око 1000 запослених, од тога у настави ради око 700 наставника и сарадника.

Универзитет располаже великим потенцијалом у стручним образованим кадровима као и у расположивом изграђеном и опремљеном простору од укупно цца 44.000 м².

На Универзитету у Крагујевцу су од школске 2010/11. године акредитована два нова студијска програма- на Медицинском факултету студије Стоматологије и на Факултету инжењерских наука (бившем Машинском факултету у Крагујевцу), заједнички са Универзитетом одбране из Београда, Војно- индустријско инжењерство.

Дефицит наставног особља постоји на Филолошко- уметничком факултету, где је половина професора са других високошколских установа.

Студентски дом "Вита Јанић" основан 1961. године у Крагујевцу ради обављања делатности смештаја и исхране студената, претеча је данас савремене и по раду, ангажовањима комплексне установе која почев од 1990. године послује под називом Студентски центар, са седиштем у Крагујевцу у ул. Радоја Домановића бр. 1.

Примарна делатност установе Студентски центар у Крагујевцу је регулисање питања стандарда студената крагујевачког Универзитета, која у данашњим условима захтева знатно шири и свеобухватнији програм рада и деловања прилагођен савременим тенденцијама у развоју Града као привредног, здравственог, културног и универзитетског седишта централног дела Србије.

2.1.6.5. Специјалне школе и школе за одрасле

Преглед специјалних школа

Назив школе	Локација	Број наставника	Број полазника	Област деловања
Школа са домом за ученике оштећеног слуха за децу оштећеног слуха	Крагујевац	20(12 нрв)	29	Предшколско, основно и средње образовање деце оштећеног слуха. У школи постоји и интернат, ако и аудиолошка амбуланта.

ШОСО „Вукашин Марковић ”	Крагујевац	36	227	Основно и средње стручно образовање лако ментално ометене деце и васпитање и образовање умерено и теже ментално ометених са дневним боравком
--------------------------	------------	----	-----	--

Извор: Локална самоуправа

2.1.6.6. Неформално образовање

Неформално образовање подразумева стицање знања и вештина које су изван програма формалног система образовања и реализује се на подручјима личног и социјалног развоја, унапређења грађанских слобода, међуљудских и међуетничких односа, активне социјалне партиципације, заштите и подршке маргинализованим, хендикепираним и угроженим групама, заштите животне средине, заштите и унапређења здравља, бриге за родитељство и породицу, развоја личног идентитета, усавршавања за рад, итд.

Неформално образовање нуди мноштво програма едукације, који се могу сврстати у две широке категорије:

- образовни програми (за стицање различитих знања и вештина)
- програми који се тичу васпитања (учење ставова и позитивних животних вредности).

Институције које се баве неформалним образовањем:

- Средње стручне школе
- Агенције за образовање
- Национална служба за запошљавање
- Приватне школе страних језика
- Приватне школе за рад на рачунару
- НВО и удружења грађана
- Машински факултет у Крагујевцу
- Раднички универзитет Д.П. у Крагујевцу
- Установе за децу
- Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља
- Застава запошљавање и образовање д.о.о.
- Установа студентски културни центар Крагујевац, итд.

2.1.7. Здравствена заштита

Здравствена заштита се одвија на више нивоа здравствене заштите - примарна, секундарна, терцијална и примордијална превенција.

У складу са Законом о здравственој заштити град Крагујевац спроводи мере друштвене бриге за здравље, које подразумевају следеће активности:

- праћење здравственог стања становништва и рада здравствене службе на својој територији, као и старање о спровођењу утврђених приоритета у здравственој заштити;
- стварање услова за приступачност и уједначеност коришћења примарне здравствене заштите на својој територији;

- координирање, подстицање, организацију и усмеравање спровођења здравствене заштите која се остварује делатношћу органа јединица локалне самоуправе, грађана, предузећа, социјалних, образовних и других установа и других организација;
- планирање и остваривање сопственог програма за очување и заштиту здравља од загађене животне средине и што је проузроковано штетним и опасним материјама у ваздуху, води и земљишту, одлагањем отпадних материја, опасних хемикалија, изворима јонизујућих и нејонизујућих зрачења, буком и вибрацијама на својој територији, као и вршење систематских испитивања животних намерница, предмета опште употребе, минералних вода за пиће, воде за пиће и других вода које служе за производњу и прераду животних намирница и санитарно-хигијенске рекреативне потребе, ради утврђивања њихове здравствене и хигијенске исправности и прописаног квалитета;
- обезбеђивање средстава за вршење оснивачких права над здравственим установама чији је оснивач у складу са законом и Планом мреже здравствених установа, а које обухвата изградњу, одржавање и опремање здравствених установа, односно инвестиционо улагање, инвестиционо-текуће одржавање просторија, медицинске и немедицинске опреме и превозних средстава, опреме у области интегрисаног здравственог информационог система, као и за друге обавезе одређене законом и актом о оснивању;
- сарадња са хуманитарним и стручним организацијама, савезима и удружењима, на пословима развоја здравствене заштите.
- обезбеђење услова за рад мртвозорника.

У циљу што квалитетнијег и стручнијег извршавања законом прописаних обавеза и планског усмеравања развоја локалног здравственог система, Скупштина града Крагујевца је 25.02.2011.године усвојила Стратегију развоја примарне здравствене заштите града Крагујевца за период 2011-2014.године са Акционим планом, при чему је акценат стављен на унапређење доступности здравствене заштите, јачање превентивних активности, информисање становништва, капиталне инвестиције, стручно усавршавање запослених, уз посебан осврт на унапређење положаја посебно осетљивих групација становништва. Стратегија је дефинисала следеће стратешке циљеве:

1. унапређење и очување здравља становништва Крагујевца;
2. унапређење физичких ресурса кроз капиталне инвестиције;
3. унапређење постојећих и увођење нових извора финансирања;
4. унапређење квалитета рада установа здравствене заштите.

Установе здравствене заштите

Преглед здравствених установа:

Дом здравља Крагујевац - школски диспанзер, студентска поликлиника, саветовалиште за ментално здравље
Институт за јавно здравље
Клинички центар, Крагујевац
Завод за здравствену заштиту радника „Застава“
Апотека Крагујевац
Завод за стоматологију Крагујевац
Завод за хитну медицинску помоћ

Дом здравља Крагујевац

Дом здравља Крагујевац чини окосницу примарне здравствене заштите, како за урбано, тако и за рурално становништво и представља први елемент у континуираном процесу

здравствене заштите, први ниво контакта појединца и породице са системом, односно капију здравственог система.

Дом здравља Крагујевац је установа примарне здравствене заштите, која пружа превентивне, дијагностичке и терапијске услуге становништву на територији града Крагујевца из следећих области здравствене заштите:

- здравственог васпитања;
- здравствене заштите одраслог становништва;
- здравствене заштите жена;
- здравствене заштите деце;
- поливалентне патронаже;
- кућног лечења и здравствене неге;
- специјалистичко - консултативне делатности (интерне медицине, медицине рада, пнеумофтизиологије, психијатрије, офталмологије, дерматовенерологије, оториноларингологије, медицине спорта и социјалне медицине);
- лабораторијске и рентген дијагностике.

У Дому здравља су образоване следеће организационе јединице: **ОГРАНЦИ:**

- **ОГРАНАК АЕРОДРОМ** коме организационо припадају здравствена станица Страгари и здравствене амбуланте Чумић, Угљаревац, Десиминовац, Грбице, Јарушице и Лужнице.
- **ОГРАНАК СТАНОВО** коме организационо припадају здравствена станица бр.2 Палилула, здравствене амбуланте Ердеч, Грошница и Драгобраћа.
- **ОГРАНАК БРЕСНИЦА** коме организационо припадају здравствена станица бр.3 и здравствене амбуланте у Горњој Сабанти и Великим Пчелицама
- **ОГРАНАК ЕРДОГЛИЈА** коме организационо припадају здравствена станица бр.1 и здравствена станица бр.4, здравствене амбуланте у Илићеву, Доњим Комарицама, Горњим Комарицама и Реснику.

Поред наведених Огранака, у Дому здравља Крагујевац постоје и централни објекти следећих служби:

- Службе за здравствену заштиту предшколске деце;
- Службе за здравствену заштиту школске деце;
- Службе за здравствену заштиту жена;
- Службе за специјалистичко- консултативну делатност.

Институт за јавно здравље Крагујевац

Институт за јавно здравље Крагујевац је установа са јавно-здравственом функцијом, која обједињује бројне делатности превентивног рада на територији Шумадијског округа. Поред пружања превентивних здравствених услуга грађанима и рада на промоцији здравља, Институт је и научна и наставна установа у оквиру које се образују студенти у оквиру превентивних грана медицине.

У складу са улогом и потребама оснивача – Влада РС, установа успоставља сарадњу са корисницима услуга из привреде, здравства, локалне самоуправе, образовних институција, невладиног сектора и у оквиру своје делатности доприноси остварењу заједничког циља – очувања и унапређења здравља популације.

У складу са законом Институт обавља: социјално - медицинску, хигијенско - еколошку, епидемиолошку и микробиолошку здравствену делатност. Делатност Института за јавно здравље је:

- прати, процењује и анализира здравствено стање становништва и извештава надлежне органе и јавност;
- прати и проучава здравствене проблеме и ризике по здравље становништва;
- предлаже елементе здравствене политике, планове и програме са мерама и активностима намењеним очувању и унапређењу здравља становништва;
- врши информисање, образовање и обуку становништва за бригу о сопственом здрављу;
- врши процену ефикасности, доступности и квалитета здравствене заштите;
- планира развој стручног усавршавања здравствених радника и здравствених сарадника;
- подстиче развој интегрисаног здравственог информационог система;
- врши примењена истраживања у области јавног здравља;
- сарађује и развија партнерство у друштвеној заједници на идентификацији и решавању здравствених проблема становништва;
- обавља друге послове, у складу са законом.

У Институту се организују следеће основне организационе јединице:

- Центар за промоцију здравља;
- Центар за анализу, планирање и организацију здравствене заштите;
- Центар за информатику и биостатистику у здравству;
- Центар за контролу и превенцију болести;
- Центар за хигијену и хуману екологију;
- Центар за микробиологију;
- Служба за економско-финансијске послове;
- Служба за опште и правне послове.

Захтев за високо професионалним односом упутио је и на активности везане на увођењу система менаџмента квалитетом (Quality Management System – QMC) у складу са захевима стандарда СРПС ИСО 9001:2001. Оцењивање од стране ЈУQC-а је резултирало добијањем сертификата (рег. бр. Q-0144) о признавању QMC-а који се односи на цео Институт, а за делатност превентивне здравствене заштите (хигијенско – епидемиолошка, микробиолошка и социјално – медицинска здравствена делатност).

Институт за јавно здравље Крагујевац испунио је све захтеве стандарда СЦС ИСО/ИЕЦ 17025:2001 који се односи на испитне лабораторије. Након провере од стране државног овлашћеног тела, Акредитационо тело Србије, донело је решење којим се Институту за заштиту здравља Крагујевац потврђује компетентност за узорковање и испитивање намирница, вода, отпадних вода, предмета опште употребе и ваздуха у складу са захтевима стандарда ЦС ИСО/ИЕЦ 17025:2001. Овим решењем је потврђено да Институт кадровски, технички, организационо, просторно и непристрасно обавља испитивања.

Клинички центар Крагујевац

Клинички центар Крагујевац је основан 3. марта 2005. године, Одлуком Владе Републике Србије, као једна од четири здравствене установе у земљи, која пружа услуге терцијарног нивоа здравствене заштите, што подразумева пружање најсложенијих облика здравствене заштите и обављање специјалистичко-консултативне и болничке здравствене делатности, научно истраживачку и образовну делатност, као и фармацеутску здравствену делатност у болничкој апотеци.

Клинички центар располаже са 1118 постеља, а у установи се годишње лечи око пола милиона пацијената. Установа пружа здравствену заштиту становништву са ширег подручја централне Србије (шумадијски, поморавски, моравички, рашки, расински и златиборски округ), на којем живи преко два милиона становника. Јединствен је ургентни и болнички центар за град Крагујевац.

У оквиру Клиничког центра постоји 12 клиника, 7 центара и 14 стручних медицинских и немедицинских служби и то:

КЛИНИКЕ за: интерну медицину; хирургију; гинекологију и акушерство; педијатрију; психијатрију; инфективне болести; урологију, нефрологију и дијализу; отоларингологију; ортопедију и трауматологију; офталмологију; дечју хирургију; неурологију

ЦЕНТРИ за: ургентну медицину; онкологију и радиологију; нуклеарну медицину; дерматовенерологију; анестезију и реанимацију; физикалну медицину и рехабилитацију; операциони центар, и 14 служби за медицинске и немедицинске послове.

Захваљујући кредиту Европске инвестиционе банке, Клинички центар ће добити средства за реализацију пројекта, кроз који ће бити изграђен нови објекат површине око 16.800м², са 316 постеља различитих специјалности (радиологија, нови Ургентни центар, операциони блок, васкуларна хирургија, кардиохирургија, неурохирургија, кардиологија, неурологија и пулмологија), а биће завршена и зграда техно-економског блока. Крагујевац ће, захваљујући овој највећој инвестицији у здравство на нашим просторима, имати централизован систем комплетне здравствене заштите терцијарног нивоа под једним кровом, са целокупном дијагностиком и терапијом у најкраћем року за пацијента.

На територији града Крагујевца развијена је здравствена делатност и у приватном сектору, који чини 15 приватних стоматолошких ординација, 1 зубо-техничка лабораторија, 14 приватних апотека које у свом саставу имају већи број објеката, 16 приватних специјалистичких ординација, 3 амбуланте, 1 специјална уролошка болница, Центар за негу коже и Естетско-пластичнохируршки центар. У наведеним здравственим установама приватног сектора се организују и акције едукативног карактера који се односе на промоцију здравља и превенцију болести. Осим едукативног карактера, акције имају за циљ и бесплатну проверу различитих параметара здравља становништва, као што је мерење крвног притиска, одређивање нивоа гликемије, триглицерида у крви, аудиометрија, одређивање квалитета корена косе, дијагностиковање квалитета коже, промоција и поклањање различитих врста медицинских и козметичких производа, суплемената, апарата.

Поред јавног и приватног сектора, у Граду активно делује и цивилни сектор у области здравства. Град програмски финансира рад три удружења оболелих лица и то: Удружење дијализираних,

трансплантираних бубрежних инвалида Шумадијског округа, Удружење за помоћ особама са аутизмом и Друштво за борбу против шећерне болести Крагујевац. Такође Крагујевац финансира и пројекте бројних удружења која делују у области здравствене заштите на територији Града.

Изузетно велики значај у оквиру здравственог система Града има Црвени Крст Крагујевац. Као хуманитарна организација, у сарадњи са здравственим установама са територије Града, Црвени крст ради на популисању добровољног давалаштва крв и организује акције добровољног давања крви, ради на промоцији здравља, спровођењу активности за унапређење здравља појединих групација становништва и превенцију болести од већег социјално-медицинског значаја, а такође ради и на организовању, обучавању и припремању екипа за прву помоћ, хигијенско- епидемиолошку заштиту и негу повређених и оболелих лица.

Завод за стоматологију Крагујевац

Завод за стоматологију Крагујевац обавља стоматолошку делатност на примарном нивоу из области превентивне и дечије стоматологије и опште стоматологије. Такође обавља и специјалистичко-консултативну делатност на подручју Шумадијског управног округа из области ортопедије вилица, стоматолошке протетике, пародонтологије и оралне медицине, болести зуба са ендодонцијом и оралне хирургије. Делатност Завода обухвата нарочито:

- заштиту и унапређење оралног здравља становништва, спречавање и рано откривање урођених аномалија и обољења, лечење и рехабилитацију;
- превентивну здравствену заштиту деце, трудница и збрињавање особа са посебним потребама;
- хитну стоматолошку помоћ;
- стручну сарадњу са стоматолошким службама на подручју округа и пружање специјалистичких и консултативних услуга на захтев доктора стоматологије примарног нивоа.

У Заводу су организоване следеће организационе јединице:

- Служба за дечију и превентивну стоматологију;
- Служба за општу стоматологију;
- Одсек за хитну стоматолошку помоћ;
- Служба за специјалистичко-консултативну делатност;
- Одељење за ортопедију вилица;
- Одсек зуботехничког лабораторијума за ортопедију вилица;
- Одељење за оралну хирургију;
- Одељење за болести зуба и пародонтопатије;
- Одељење за стоматолошку протетику;
- Одсек зуботехничког лабораторијума за стоматолошку протетику;
- Служба за правне и економско-финансијске, техничке и друге сличне послове;
- Одељење за правне послове;
- Одељење за економско-финансијске послове;
- Одељење за техничке послове.

Апотека Крагујевац (за град Крагујевац и општине Баточина, Лапово, Рача, Топола и Кнић)

Апотека Крагујевац је установа примарне здравствене заштите, која обавља фармацеутску здравствену делатност град Крагујевац и општине са подручја Шумадијског округа. Након два века постојања фармацеутске делатности у Крагујевцу, Апотека Крагујевац израсла је у водећу фармацеутску установу у региону и спада међу четири највеће државне апотеке у Србији.

У Апотеци Крагујевац се обавља фармацеутска здравствена делатност која обухвата:

- промоцију здравља, превенцију болести, здравствено васпитање и саветовање за очување и унапређење здравља правилном употребом лекова и медицинских средстава;
- промет на мало лекова и медицинских средстава, биљних, традиционалих и хомеопатских лекова, ортопедских помагала, дијететских производа, предмета опште употребе, мерних инструмената и других производа значајних за здравље људи;
- израду магистралних лекова и галенских препарата;
- праћење савремених стручних и научних достигнућа у области фармакотерапије и пружање грађанима и здравственим радницима, другим здравственим установама и приватној пракси, као и другим заинтересованим субјектима информације о лековима и другим медицинским средствима;
- издавање и справљање лекова по рецептима

У циљу ефикаснијег и рационалнијег обављања делатности у Апотеци су организоване следеће организационе јединице:

Сектор апотека;
Централна лабораторија Апотеке;
Централни магацин резерве;
Служба за правне и економско-финансијске, техничке и друге сличне послове.

Апотека Крагујевац у свом раду примењује стандарде Добре апотекарске праксе, који су усвојени од стране Фармацеутске коморе Србије. Имплементацијом ових, као и стандарда ИСО 9001, ОХСАС 18001 и ИСО 14001 Апотека Крагујевац се по ефикасности и квалитету услуге сврстала међу водеће установе овог типа у Републици Србији.

Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац

Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац је основан 31. јануара 2007. године након издвајања Службе хитне медицинске помоћи из Дома здравља Крагујевац. Завод обезбеђује указивање хитне медицинске помоћи за грађане са подручја града Крагујевца, а по позиву, екипе Завода интервенишу и ван подручја града Крагујевца на територији Шумадијског округа, на аутопуту и ван подручја Региона.

У Заводу се нарочито обављају следеће делатности:

- пружање хитне медицинске помоћи код акутно оболелих и повређених – на лицу места, у току транспорта и у здравственој установи и пружање медицинских савета на захтев пацијената;
- обављање санитетског превоза акутно оболелих и повређених у друге одговарајуће здравствене установе и на заказане специјалистичке прегледе и интервенције;

- превоз непокретних, ограничено покретних и пацијената на дијализи;
- здравствено обезбеђење јавних скупова и манифестација;
- снабдевање лековима који се дају у хитним случајевима...

У Заводу су организоване следеће организационе јединице:

- Служба здравствене оперативе;
- Одељење здравствене оперативе за пружање услуга на терену и у амбуланти;
- Педијатријски одсек;
- Диспечерски центар;
- Служба за правне и економско-финансијске послове;
- Служба за техничку подршку.

Завод за здравствену заштиту радника Крагујевац

Застава Завод за здравствену заштиту радника доо Крагујевац - у реструктурирању у садашњој фази развоја је зависно друштво чији је оснивач и власник капитала Група Застава Возила а.д. Крагујевац - у реструктурирању. Сагласно Закону о здравственој заштити и Уредби о плану мреже здравствених установа из 2006.године, Завод добија статус државне здравствене установе чији је оснивач град Крагујевац. Активности на регистрацији Завода у статусу државне установе су у току.

Застава Завод за здравствену заштиту радника доо Крагујевац - у реструктурирању представља специјализовану установу за здравствену заштиту радника, безбедност и здравље на раду. Завод је конципиран тако да обавља послове:

- примарне здравствене заштите радно активног становништва у свим њеним облицима (општа медицина, гинекологија, стоматологија и специјалистичко-консултативна медицина);
- специфичне здравствене заштите у свим њеним облицима (медицина рада, безбедност и здравље на раду, заштита радне и животне средине).
- Завод се кроз посебну организациону целину бави научно-истраживачким радом и наставна је база Медицинског факултета.

Организациону структуру Завода чине:

- Диспанзер I;
- Диспанзер II;
- Сектор за медицину рада;
- Сектор за научно-истраживачки рад;
- Сектор специјалистичко-консултативне медицине;
- Сектор стоматологије;
- Сектор лабораторије;
- Профитни центар заштите на раду и заштите животне средине;
- Сектор за економско-финансијске и маркетинг послове;

- Служба за кадровске и друштвене послове.

Поред наведених установа примарне здравствене заштите чији је оснивач локална самоуправа, у Крагујевцу постоји и Институт за јавно здравље Крагујевац и Клинички центар Крагујевац, чији је оснивач Република.

2.1.8. Социјална заштита

Град Крагујевац у оквиру социјалне политике има дефинисана права и услуге које су намењене социјално угроженим категоријама становника. Приоритетне циљне групе у области социјалне заштите су: деца и млади, породица, особе са инвалидитетом, старије особе, роми, избегла, прогнана и интерно расељена лица.

Од значаја за развој социјалне политике Града су и усвојена документа: Стратегија одрживог развоја 2012.-2017, Одлука о финансијској подршци породици са децом, Одлука о социјалној заштити, Одлука о остваривању права на повлашћену возњу у јавном градском и приградском превозу путника, Локални акциони план запошљавања, Локални акциони план за роме, избегла и ИРЛ лица, Градска стамбена стратегија.

Систем социјалне заштите чине права којима се унапређује материјални положај корисника и услуге којима се утиче на побољшање квалитета живота угрожених лица.

Социјалном и породично правном заштитом обухваћено је нешто више од 8% укупног броја становника Града.

Од укупног броја корисника социјалне заштите (14.875), 55% су женског пола, а 45% мушкарци. У погледу старосне структуре корисника, 32% су деца, 51 % одрасла а 17 % старије особе. Дугогодишње праћење структуре корисника социјалне заштите упућује на закључак да су старије особе најосетљивија друштвена група. У структури ових корисника доминирају теже хронично оболела лица-60% и лица без средстава за живот-36%

И поред постојања права и успостављеног великог броја услуга социјалне заштите идентификују се проблеми територијалне покривености, нарочито на сеоском подручју и недовољног обухвата становника услугама.

Неопходно је и даље спроводити активности у циљу унапређења степена информисаности грађана о правима и услугама у области социјалне заштите.

Незапосленост, као дугогодишњи проблем, узрок је великог броја социјалних проблема који се одражавају на различите друштвене групе - младе, одрасле, особе са инвалидитетом, Роме, избегла, прогнана и интерно расељена лица.

2.1.8.1. Права и услуге у социјалној заштити

Права и услуге дефинисане су усвојеним документима (Одлука о социјалној заштити града Крагујевца и др.) и средства за њихову реализацију се обезбеђују у буџету Града.

Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца утврђује се право на материјалну подршку и пружање услуга социјалне заштите.

Појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба могу остварити право на социјалну заштиту у складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца.

У Граду су заступљени институционални и ванинституционални облици заштите угрожених категорија. Реализација многих активности одвија се на бази успостављене сарадње локалне самоуправе, институција социјалне заштите и невладиног сектора. За одређене области између умрежених институција и организација које партнерски реализују активности постоје дефинисане процедуре о поступању и протоколи о сарадњи. Континуираном сарадњом локалне самоуправе и осталих актера друштвене заједнице успостављен је систем тимског и мултисекторског рада у циљу ефикасније заштите грађана.

2.1.8.2. Права која се остварују складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца

Права која се остварују складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца су:

- Право на једнократну помоћ
- Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу
- Право на путне трошкове и исхрану пролазника
- Право на накнаду трошкова сахране
- Право на бесплатан оброк

Право на једнократну новчану помоћ

Право на једнократну новчану помоћ може се признати појединцу или породици који се изненада или тренутно нађу у стању социјалне потребе које не могу сами превазићи. Право на једнократну помоћ се признаје у натури или у новчаном износу.

Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу

Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу се признаје лицу које се смешта у установу социјалне заштите, лицу које се смешта у другу породицу под условом да нема опрему и не може је обезбедити а не могу је обезбедити ни сродници који су према прописима о породичним односима дужни да учествују у његовом издржавању.

Право на путне трошкове и исхрану пролазника

Право на путне трошкове и исхрану пролазника признаје се лицу које се нађе на територији града Крагујевца, ван свог пребивалишта/боравишта, у стању социјалне потребе, за повратак у место пребивалишта/боравишта или за одвођење у прихватилиште.

Право на накнаду трошкова сахране

Право на трошкове сахране може се признати: за лица без прихода смештена у установу социјалне заштите или другу породицу за чији смештај трошкове сноси буџет Републике Србије.; за кориснике права на новчану социјалну помоћ у складу са Законом; за лица неутврђеног идентитета; за лица која немају сроднике који су по закону обавезни на издржавање; за лица која имају сроднике за које је Центар за социјални рад утврдио да нису у могућности да носе трошкове сахрањивања; за лица непознатог пребивалишта/боравишта која се у тренутку смрти нађу на подручју града Крагујевца; изузетно за лица која нису у систему социјалне заштите а налазила су се у стању социјалне потребе по процени Центра за социјални рад.

Право на бесплатан оброк

Право на бесплатан оброк се реализује као оброк у народној кухињи; ужина у ђачкој кухињи.

Оброк у народној кухињи садржи један оброк дневно или пакет намирница. Корисници бесплатног obroка у народној кухињи могу бити корисници новчане социјалне помоћи (неспособни за рад, самохрани родитељи, вишечлане породице са мал.децом).

Право на ужину у ђачкој кухињи се признаје ученицима основних школа из социјално угрожених породица. Корисници овог права могу бити: деца без родитељског старања, деца самохраних родитеља, деци из вишечланих породица, деци са инвалидитетом и деци из породица које остварују право на новчану социјалну помоћ.

2.1.8.3. Услуге социјалне заштите

Услуге социјалне заштите у Републици Србији могу се реализовати у установама социјалне заштите, центрима за социјални рад, невладиним организацијама, привредним друштвима као и други облици организовања у складу са законом.

У реализацији услуга социјалне заштите на локалном нивоу често се наилази на тешкоће у успостављању а касније и у одрживости услуга социјалне заштите.

Поред услуга које је могуће успоставити у складу са стандардима које прописује држава, као могућност (а често и потреба) се намеће и успостављање адекватних програма подршке појединцу и породици ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живе у друштву.

Услуге које су предвиђене у складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца („Службени лист града Крагујевца“ број 16/11) су дефинисане као:

- Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју
- Дневни боравак за децу из породица у ризику
- Дневни боравак за децу и младе са проблемима у понашању
- Предах смештај за децу и младе са сметњама у развоју
- Дневни боравак за старије особе
- Дневни боравак за одрасле особе са сметњама у развоју
- Прихватилиште за децу и младе
- Прихватилиште за одрасле и старије особе
- Прихватилиште за жртве насиља у породици
- Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе
- Услуге Центра за младе
- Услуге Клуба младих особа са инвалидитетом
- Услуге Клуба за старије особе
- Саветовалиште за брак и породицу
- Социјално становање у заштићеним условима
- Становање уз подршку за младе који се осамостаљују

Услуге социјалне заштите на територији Града кроз пројекте реализују и организације цивилног друштва и на тај начин доприносе унапређењу система социјалне заштите у Граду.

Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју

Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју обезбеђује структуриране активности усмерене на стицање практичних вештина, подстицање развоја и одржавања социјалних, когнитивних и физичких функција корисника, у складу са њиховим способностима, склоностима и испољеним интересовањима. Корисници услуге могу бити деца и млади са сметњама у развоју (телесним, интелектуалним, менталним, сензорним, говорно-језичким, социо-емоционалним, вишеструким)

Дневни боравак за децу из породица у ризику

Услуга Дневног боравка за децу из породица у ризику обезбеђује организовање спортско-рекреативних активности, креативних радионица и помоћ у учењу и друге садржаје у складу са способностима и испољеним интересовањима корисника. Услуга се обезбеђује деци од 7 до 15 година из породица које нису у стању да на адекватан начин задовоље развојне потребе детета. Овом услугом обезбеђује се превенција асоцијалног понашања, помоћ и подршка породици и деци која су изложена ризику од занемаривања и смештаја у установу социјалне заштите.

Дневни боравак за децу и младе са проблемима у понашању

Услуга Дневног боравка за децу и младе са проблемима у понашању обезбеђује структуриране активности кроз подршку у образовању и развоју социјалних вештина, радно-окупационим саветодавно-терапијским третманима, едукативним и другим садржајима у складу са способностима и испољеним интересовањима корисника. Корисници услуге могу бити деца и млади узраста од 7 до 18 година који манифестују проблеме у понашању, по процени органа старатељства као и деца и млади узраста од 14 до 18 година односно 21 године по одлуци тужилаштва или судова у оквиру примене васпитног налога, васпитне мере или посебне обавезе.

Предах смештај за децу и младе са сметњама у развоју

Предах смештај је услуга која подразумева привремени и повремени смештај, до 48 сати, деце и младих са сметњама у развоју. Овом услугом се обезбеђује краткотрајни смештај, до 48 сати, деце и младих са сметњама у развоју у циљу социјализације, подстицања осамостаљивања као и смањења социјалне изолације и помоћ и подршку породици.

Дневни боравак за старије особе

Услугом Дневног боравка за старије особе обезбеђује се боравак, превоз, исхрана, здравствени надзор, окупациона терапија, физиотерапија, креативно-рекреативне активности и друге услуге у зависности од потреба корисника. Услуга се обезбеђује особама старијим од 60 година, ментално очуваним или у почетним фазама деменције која су: оболела од хроничних болести, полупокретна или полузависна од неге и помоћи других лица, са одређеним степеном инвалидности.

Дневни боравак за одрасле особе са сметњама у развоју

Услуга Дневног боравка за одрасле особе са сметњама у развоју обезбеђује помоћ и подршку у обављању активности свакодневног живота, радно-окупациону терапију, социјално-

едукативне, рекреативне активности, исхрану, здравствени надзор и друге активности у складу са способностима, склоностима и испољеним интересовањима корисника.

Корисници услуге су одрасле особе са сметњама у развоју старости од 25 до 45 година.

Прихватилиште за децу и младе

Услугом се обезбеђује привремени смештај деци и младима чији је развој ометен породичним приликама или се налазе у другим социјалним ризицима у којима је потребан хитан краткотрајни прихват или смештај до обезбеђивања адекватног облика заштите. Корисници услуге могу бити: деца и млади напуштеним од стране родитеља или старатеља, деца и млади који се нађу у скитњи и просјачењу, деца и млади који су жртве насиља, злостављања, занемаривања, трговине људима као и деца и млади који су изложени другим социјалним ризицима.

Прихватилиште за одрасле и старије особе

Прихватилиште за одрасле и старије особе обезбеђује привремени смештај, задовољавање основних потреба, приступ другим услугама у заједници и временски ограничене услуге интервенције у кризним ситуацијама за одрасле и старије особе. Корисници услуге могу бити бескућници, особе затечене у скитњи и просјачењу, егзистенцијално угрожене особе без личних докумената, дезоријентисане, жртве трговине људима, особе са подручја других општина затечена без средстава за основне животне потребе до враћања у место пребивалишта и особе којима је из других разлога неопходан привремени смештај.

Прихватилиште за жртве насиља у породици

Прихватилиште за жртве насиља у породици обезбеђује привремени смештај лицима у случајевима акутног стања насиља у породици, којима су по сопственој процени или по процени надлежних државних органа угрожени безбедност, здравље и живот. Овом услугом се обезбеђује смештај, исхрана, здравствена заштита, правна помоћ, саветовање и консултације, психосоцијална подршка, упућивање на оспособљавање за рад и повезивање са другим надлежним институцијама.

Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе

Услуга помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе обезбеђује подршку у задовољавању свакодневних животних потреба у стану корисника, како би се унапредио квалитет живота старијих особа и спречио одлазак у институцију. Корисници услуге могу бити особе старије од 65 година која имају ограничења физичких и психичких способности, живе саме и нису у стању да се старају о себи или живе са сродницима који нису у стању да им пруже адекватну помоћ.

Услуге Центра за младе

Центар за младе реализује: активности едукативног карактера (курсеви страних језика, обука за рад на рачунару); креативне и културно-забавне радионице; спортско- рекреативне активности; помоћ у савладавању школског градива; информативне активности; социјалну интеграцију и задовољавање других потреба деце и младих у склад са способностима и интересовањима корисника.

Услуге Центра користе деца и млади до 30 година старости. Центар омогућава квалитетно коришћење слободног времена, развоја вештина, креативних способности, талената и превенција социјалних ризика код деце и младих.

Услуге Клуба младих особа са инвалидитетом

Клуб младих особа са инвалидитетом реализује: креативне и едукативне радионице информативне активности; развијање практичних вештина за самостални живот; социјалну комуникацију; рекреативне и радне активности; рехабилитациони и терапеутски третман; подршку при запошљавању; повезивање са другим службама; помоћ и подршку породици и друге активности у складу са способностима корисника. На основу препоруке Центра за социјални рад, препоруком других социјалних актера и по личном избору услуге Клуба могу користити младе особе са инвалидитетом старости од 15 до 30 година.

Услуге Клуба за старије особе

Клуб за старије особе омогућава дружење, културно-забавне активности, социјалну интеграцију, рекреацију, развијање солидарности, самопомоћи и потенцијала старијих особа, чиме се спречава социјална изолација и подстичу старије особе на заједничке активности у Клубу. Услуге Клуба могу користити старије особе са територије Града на препоруку Центра за социјални рад, других социјалних актера и по личном избору.

Саветовалиште за брак и породицу

Саветовалиште за брак и породицу обезбеђује стручну помоћ и подршку појединцима и породицама у кризи кроз саветодавно-терапијски рад, социјално-едукативне и информативне услуге у циљу унапређења породичних односа, решавања животних тешкоћа како би се спречили социјални проблеми и ублажиле последице.

Социјално становање у заштићеним условима

Услуга социјалног становања у заштићеним условима обезбеђује се појединцу и породици у стању социјалне потребе, који немају решено питање становања и пружа се у наменски изграђеним објектима, без могућности права на откуп. Кориснику услуге се обезбеђује: становање у наменски изграђеним објектима, стручна подршка и одговарајући облици помоћи у самосталном живљењу

Становање уз подршку за младе који се осамостаљују

Овом услугом обезбеђује се временски ограничено становање и стручна подршка у развијању вештина неопходних за потпуно осамостаљивање и укључивање у заједницу. Услуга се обезбеђује у наменски опредељеним просторима младима који се осамостаљују по престанку смештаја у установи социјалне заштите или у хранитељској породици под условом да не могу да се врате у биолошку или сродничку породицу нити су у могућности да започну самосталан живот, али је извесно да уз подршку могу да преузму одговорност и живе самостално.

2.1.8.4. Кључни актери

Кључни актери социјалне политике су Град Крагујевац, Центар за социјални рад "Солидарност", Центар за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица" Крагујевац, Геронтолошки центар, Завод за смештај одраслих "Мале Пчелице", Црвени крст, удружења грађана.

2.1.8.5. Институције социјалне заштите

Институције социјалне заштите у Крагујевцу су:

- Центар за социјални рад "Солидарност" Крагујевац;
- Центар за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица" Крагујевац;
- Геронтолошки центар Крагујевац;
- Завод за смештај одраслих "Мале Пчелице"
- Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац.

Центар за социјални рад „Солидарност“

Центар за социјални рад “Солидарност” Крагујевац основан је 14.10.1961.године. Центар за социјални рад „Солидарност“ обавља делатности које су у основи одређене Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Кривичним законом, Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних учинилаца кривичних дела, Законом о медијацији, Законом о прекршајима, Законом о финансијској подршци породици са децом и Одлуком о социјалној заштити Града Крагујевца за следеће групе корисника:

Деца и младе особе (до навршене 26. године живота) су корисници услуга када им је услед породичних и других животних околности угрожено здравље, безбедност и развој, а нарочито:

- ако су без родитељског старања или у ризику од губитка родитељског старања;
- ако њихов родитељ, старатељ или друго лице није у стању да се о њему стара без подршке система социјалне заштите, услед здравствених разлога, менталног обољења, интелектуалних тешкоћа или неповољних социо-економских околности;
- ако имају сметње у развоју (телесне, интелектуалне, менталне, сензорне, говорно-језичке, социо-емоционалне, вишеструке), а његове потребе за негом и материјалном сигурношћу превазилазе могућности породице;
- ако је у сукобу са родитељима, старатељем и заједницом и ако својим понашањем угрожава себе и околину;
- ако се суочава са тешкоћама због злоупотребе алкохола, дрога и других опојних средстава;
- ако постоји опасност да ће постати жртва или ако јесте жртва злостављања, занемаривања, насиља и експлоатације;
- ако је жртва трговине људима;
- ако је страни држављанин односно лице без држављанства, без пратње;
- ако се његови родитељи споре око вршења родитељског права;
- ако има друге потребе за коришћењем социјалне заштите.

Одрасле и старије особе су корисници социјалне заштите када је њихово стање, безбедност и продуктиван живот у друштву угрожен услед старости, инвалидитета, болести, породичних и других животних околности, а нарочито:

- ако имају телесне, интелектуалне, сензорне или менталне тешкоће или тешкоће у комуникацији, и када се сусрећу са ограничењима у једној или више области живота;
- ако постоји опасност да ће постати или јесте жртва самозанемаривања, занемаривања, злостављања, експлоатације и насиља у породици;
- ако се суочавају с тешкоћама због поремећених односа у породици,
- зависти од алкохола, дрога и других опојних средстава
- ако су жртва трговине људима;
- ако су страни држављани и лице без држављанства у потреби за социјалном заштитом;
- ако имају потребе за домским смештајем и друге потребе за коришћењем социјалне заштите.

Права и услуге које се реализују у оквиру ЦСР “Солидарност” обухватају област:

I. Социјална заштита

- Новчана социјална помоћ
- Посебна новчана накнада
- Једнократна помоћ
- Додатак за помоћ и негу другог лица
- Увећани додатак за помоћ и негу другог лица
- Помоћ за оспособљавање за рад
- Опрема корисника за смештај у установу или другу породицу
- Путни трошкови и исхрана пролазника
- Бесплатан оброк
- Смештај одраслих и старих лица

II. Породична и правна заштита

- Усвојење
- Хранитељство
- Старатељство
- Мере заштите од насиља у породици
- Одређивање личног имена
- Уверење о пословној способности

III. Саветодавно терапијске и социјално едукативне услуге

Саветовалиште за брак и породицу

Саветовалиште за брак и породицу основано је 1987.године, једно је од првих у Србији.У почетку Саветовалиште је организовало рад једном недељно, међутим због потребе увођења нових услуга концепт рада Саветовалишта се мењао. Од 2010. године Саветовалиште је започело рад сваког дана,као Организациона јединица Центра, услугу је финансирао Град и оне су бесплатне од оснивања. Од априла месеца 2012. године Саветовалиште је локацијски измештено из Центра простор је опремљен и прилагођен потребама саветодавно-терапијског рада.

Укупан број корисника Саветовалишта у 2014.години је 521, што је константан број корисника у поређењу са предходним годинама.

Саветовалиште пружа саветодавно-терапијске услуге (породична,брачна терапија, психотерапија).Поред основне делатности Саветовалиште шири спектар својих услуга , како би се изашло у сусрет разноврсним потребама локалне заједнице.

Центар за социјални рад , Саветовалиште за брак и породицу издаје часопис „Саветовалиште“. У октобру 2015. Године издат је 17 број.

Преглед укупног броја корисника по годинама

Година	Укупан број корисника	Укупан број становника општине%	Малолетни корисници	Пунолетни корисници
2010	14875	8,5%	4721	10154
2011	14771	8,2%	4326	10445
2012	15525	8,6%	4104	11421
2013	15039	8,4%	4621	10418
2014	14605	8,1%	4597	10008

Центар за развој услуга социјалне заштите „ Кнегиња Љубица" Крагујевац

Центар за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“ Крагујевац је установа социјалне заштите која се бави пружањем услуга социјалне заштите за децу, младе, одрасле и старије особе на подручју града Крагујевца. Основан је одлуком Скупштине града Крагујевца 27. маја 2011. године а 10.новембра 2011.године је званично почео са радом.

Ефикасним пружањем услуга социјалне заштите, Центар настоји да одговори на потребе грађана у новим околностима, посебно рањивим и маргинализованим појединцима и групама, којима је неопходна организована помоћ заједнице.

У складу са Законом о социјалној заштити и Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца у оквиру Центра “Кнегиња Љубица“ реализују се:

а) услуге смештаја

- Прихватилиште за децу и младе,
- Прихватилиште за жртве насиља у породици;

б) дневне услуге у заједници

- Дневни боравак за децу из породица у ризику

- Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању,
- Дневни боравак за остареле особе
- Помоћ и нега у кући за одрасле и остареле особе;

в) социјално –едукативне услуге

- Клуб младих особа са инвалидитетом,
- Центар за младе.

Услуге за децу и младе

Структура корисника услуга социјалне заштите за децу и младе у периоду од 2010-2014.године

Услуге социјалне заштите за децу и младе	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Прихватилиште за децу и младе	26	22	27	29	31
Прихватилиште за жртве насиља у породици	46	83	73	81	88
Дневни боравак за децу из породица у ризику	23	27	42	34	36
Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању	23	17	19	12	22
Центар за младе	384	494	823	612	247
Клуб младих особа са инвалидитетом	101	110	120	120	120

Највећи број услуга за децу и младе настао је у процесу трансформације Дечијег дома „Младост“, у чијем простору се од 2011.године налазе две нове установе: Центар за породични смештај и усвојење, организованог од стране Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Центар за развој услуга социјалне заштите“Кнегиња Љубица“ чији је оснивач Град.

Прихватилиште за децу и младе обезбеђује привремени смештај деци и младима чији је развој ометен породичним приликама, или се налазе у другим социјалним ризицима, којима је потребан хитан краткотрајни прихват или смештај до обезбеђивања адекватног облика заштите.

Ова услуга обезбеђује 24-часовни смештај, исхрану корисника, процену актуелних потреба, здравствену заштиту корисника, образовно-васпитне, културно забавне и друге активности. Капацит услуге је 6 деце, а корисници могу бити и из других општина/градова, уколико постоје слободни капацитети. Корисници Прихватилишта из општина ширег региона чине у просеку око 50% од укупног броја корисника на годишњем нивоу. За кориснике са пребивалиштем /боравиштем на територији других градова/општина трошкове услуге сноси град/општина са чије територије је корисник, на основу Уговора закљученог између пружаоца услуге и упутних центара за социјални рад.

Број деце и младих, корисника Прихватилишта из године у годину бележи пораст, а постојећи смештајни капацитети често нису довољни.

Прихватилиште за жртве насиља у породици обезбеђује краткотрајни смештај за жене и децу, у случајевима акутног стања насиља у породици, којима су по сопственој процени или по процени надлежних државних органа угрожени безбедност, здравље и живот. Капацитет Прихватилишта је 12 лица, користе је и жртве насиља из градова ширег региона, у просеку око 20% од укупног броја корисника на годишњем нивоу. За кориснике са пребивалиштем /боравиштем на територији других градова/општина трошкове услуге сноси град/општина са чије територије је корисник, на основу Уговора закљученог између пружаоца услуге и упутних центара за социјални рад.

Услуга је доступна 24 сата а корисницима се обезбеђује: исхрана, здравствена заштита, образовање, радно-окупационе и едукативне активности; подршка у одржавању контакта са биолошком породицом и другим лицима значајним за корисника; организовање слободног времена у складу са потребама и интересовањима;

Подаци указују на повећање броја корисника, посебно са подручја града Крагујевца, па се и у наредном периоду могу очекивати слични трендови.

Дневни боравак за децу из породица у ризику је превентивна услуга која је намењена деци основношколског узраста чије су развојне потребе угрожене у породици, услед присуства више различитих ризика: болест, сиромаштво, недовољне васпитне и образовне компетенције родитеља. Услуга се реализује у сарадњи са више од десет основних школа у Крагујевцу и Центром за социјални рад „Солидарност“, а подразумева пружање подршке и помоћи деци у процесу одрастања, усвајању позитивних образаца понашања, подршку у образовању, усвајању здравих стилова живота, материјалну подршку (оброк, одећа, обућа).

Услуга подразумева и рад са родитељима на препознавању развојних потреба деце и адекватнијег одговора на њих. Услуга је бесплатна, свакодневно се организује у две смене у трајању од 4 сата, које се усклађују са школским обавезама. Капацитет услуге је 15 деце. Дужина боравка и коришћења услуге дефинисана је индивидуалним планом потреба сваког детета.

Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању- намењен деци и младима који манифестују проблеме у понашању, и то:

- деца и млади узраста од 7 до 18 година који манифестују проблеме у понашању, по процени органа старатељства;
- деца и млади узраста од 14 до 18 година односно до 21 године по одлуци тужилаштва или судова у оквиру примене васпитног налога, васпитне мере или посебне обавезе.

У раду са овом децом и младима реализују се: индивидуални и групни саветодавни рад, психолошке радионице, подршка у образовању, радионице развојања социјалних вештина, едукативне радионице, саветодавни рад са родитељима, спортско- рекреативне активности, материјална подршка(оброк). Капацитет Дневног боравка је до 15 деце и младих. Услуга се реализује се у сарадњи са Центром за социјални рад „Солидарност“, основним судом и тужилаштвом. Услуга је бесплатна.

У наредном периоду очекује се повећање броја корисника овог боравка, посебно малолетника са изреченом мером васпитног налога.

Центар за младе је соци-едукативна услуга која реализује активности са децом и младима у циљу превенције асоцијалног понашања и побољшања квалитета живота деце, посебно деце која су у систему социјалне заштите.

Центар за младе реализује: активности едукативног карактера (курсеви страних језика, обука за рад на рачунару, веб дизајн); креативне и културно-забавне радионице; психо-социјалну подршку; превентивне садржаји(радионице на тему здравих стилова живота, и сл..), помоћ у савладавању школског градива; информативне активности; манифестације на нивоу Града., којим окупља на стотине деце; Центар за младе реализује активности на три пункта у Граду, од којих је један у приградском насељу.

Клуб младих особа са инвалидитетом - је услуга која има за циљ унапређење положаја и квалитета живота младих особа са инвалидитетом у Крагујевцу.

У Клубу се реализују: креативне и едукативне радионице; информативне активности; развијање практичних вештина за самостални живот; социјална комуникација; рекреативне и радне активности; рехабилитациони терапеутски третман; дружења и забава; подршка при запошљавању, кроз организовање обука и пројеката ; повезивање са другим службама; помоћ и подршка породици и друге активности у складу са способностима, склоностима и испољеним интересовањима корисника. Свакодневно се окупља од 20-30 корисника а на годишњем нивоу око 120 корисника.

Услуге за одрасле и старије особе

Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе

Услуга помоћ и нега у кући обезбеђује подршку старијим лицима у задовољавању свакодневних животних потреба, како би им се унапредио квалитет живота у старости и превенирао одлазак у институцију. Пружање услуге има за циљ побољшање или одржавање здравља корисника и његове функционалне способности у породичном окружењу у ситуацијама када они нису способни да самостално живе без свакодневне или редовне подршке других лица.

Услугу могу користити :

- особе старије од 65 година која имају ограничења физичких и психичких способности, живе сама и нису у стању да се старају о себи;
- лица која живе са сродницима који нису у стању да им пруже адекватну помоћ;

изузетно:

- лица млађа од 65 година са трајним инвалидитетом којима је обзиром на здравствени и социјални статус овакав вид помоћи неопходан;
- особе које имају закључен уговор о доживотном издржавању уз плаћање пуне цене услуге;
- друге особе по процени, уз плаћање пуне цене услуге

Услуга помоћ и нега у кући реализује се радним данима у трајању од 2 сата дневно по кориснику. Изузетно број сати пружене услуге може бити и већи, по процени социјалног радника, а у складу са расположивим капацитетима и у случају рада викендом. Услуга помоћ и нега у кући пружа се су свим градским, приградским и у 22 сеоске месне заједнице. Капацитет услуге је 250 корисника.

Услуга се може пружати интегрисано са здравственим услугама Службе кућног лечења, Дома здравља у Крагујевцу у случајевима када су код корисника обострано процењене социјалне и здравствене индикације за овом врстом организовања.

Структура корисника услуге по годинама

Категорија лица	2010	2011	2012	2013	2014
Одрасла лица са оштећеним видим и слухом	2	5	2	3	/
Ментално недовољно развијена одрасла лица	1	1	3	2	2
Теже физички оболела одрасла лица	23	28	21	21	20
Старија лица без породичног старања	15	13	5	7	5
Теже хронично оболела старија лица	366	367	344	340	292
Старија лица са изменама у псих. статусу	4	3	13	3	2
У к у п н о:	411	417	388	376	321

Опис активности интегрисане услуге помоћ и нега и одраслим и старијим особама

Услуга помоћ и нега у кући	Здравствене услуге	Услуге социјалног рада
Одржавање личне хигијене (пресвлачење, умивање, купање, прањекосе, чешљање, бријање..)	Контрола здравственог стања	Процена потребе за услугом помоћ и нега у кући
Достављање лекова и контрола узимања прописане терапије	Контрола виталних функција	Утврђивање динамике посета геронтодомаћице
Помоћ у обезбеђивању исхране (набавка намирница, припрема оброка и напитака)	Контрола гликемије	Усмерено праћење корисника услуге
Хигијена стамбеног простора (просторије, уређаји и судови)	Обрада и превијање рана	Психосоцијална подршка
Помоћ у загревању просторија	Давање терапије	Когнитивна подршка
Плаћање комуналних услуга	Замена катетера	Интервенисање у кризним ситуацијама
Помоћ у задовољавању социјалних потреба	Здрав. васпитни рад	Посредовање код других институција

Дневни боравак за старије особе:

Дневни боравак за старије особе омогућава преподневно осмочасовно збрињавање старијих хронично оболелих лица упућених на подршку других у задовољавању свакодневних потреба, уз њихову социјалну укљученост.

Овај облик социјалне заштите старијих лица олакшао је њиховим члановима домаћинства обављање свакодневних професионалних обавеза и обезбедио предах пружаоцима континуиране неге оболелих лица – често старијим лицима. Активности услуге усмерене су на очување и унапређење преосталих потенцијала корисника.

Капацитет услуге је 15 корисника, али су капацитети били попуњени до 90%.

Категорија лица	2010	2011	2012	2013	2014
Теже физички оболела одрасла лица	/	/	/		
Теже хронично оболела старија лица	9	6	7	10	10
Старијалица са изменама у псих. статусу	4	/	4	/	2
У к у п н о:	13	6	11	10	12

Активности услуге Дневни боравак за старија лица реализују се у просторијама Геронтолошког центра у Крагујевцу, према потписаном споразуму о организовању услуге.

Опис активности у дневном боравку за старије особе

Дневни боравак за старије особе		Услуге социјалног рада
Превоз и боравак корисника	Развој и одржавање практичних вештина неопходних за свакодневни живот;	Процена потребе за услугом дневни боравак за старија лица
Надзор и подршку	Рехабилитационе и терапеутске услуге;	Усмерено праћење корисника услуге
Исхрана и помоћ при храњењу;	Групне, рекреативне и радне активности;	Психосоцијална подршка
Здравствена нега и помоћ при узимању лекова;	Облеживање битнијих датума	Когнитивна подршка
Помоћ при одржавању личне хигијене;	Укључивање корисника у пригодне културне активности у локалној заједници;	Интервенисање у кризним ситуацијама
	Манифестације на нивоу града	Посредовање код других институција

Визија Центра је унапређење квалитета услуга социјалне заштите и стварање услова за отклањање или ублажавања ризика неповољних животних околности појединаца, односно угрожених социјалних група на подручју града Крагујевца.

Геронтолошки центар

Први дом за стара лица "Дом милосрђа" Крагујевац је добио 1920. године. Крајем педесетих година прошлог века Дом је престао са радом да бих 1962. године дошло до реализације Одлуке о оснивању Дома за старе и пензионере који почиње са радом 1963. године. Геронтолошки центар данас представља установу социјалне заштите у надлежности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања РС. Делатност ове установе је пружање услуга институционалног збрињавања одраслих и старих лица. Основне услуге које пружа Геронтолошки центар су: смештај, исхрана, одевање, програми социјалног рада (психосоцијална и радно-окупациона терапија), здравствена заштита (превентивна заштита, лечење, нега, општа и лична хигијена, лабораторијске услуге, услуге физиотерапије).

Делатност и капацитет Установе дефинисан је Законом о социјалној заштити и Уредбом о мрежи установа социјалне заштите.

Основна делатност Установе је пружање услуга домског смештаја за одрасла и старија лица. Сврха услуге домског смештаја одраслих и старијих састоји се у одржању или унапређењу квалитета живота, њихове самосталности, односно припреме за одржив независан живот.

Корисници услуга су пунолетна лица са навршених 26 до навршених 65 година (одрасли) и пунолетна лица старија до 65 година (старији) када је њихово благостање, безбедност и продуктиван живот у друштву угрожен ризицима услед старости, инвалидитета, болести, породичних и других животних околности.

Додатна делатност установе је пружање услуга смештаја у прихватилиште за одрасле и старије особе. Смештајем у прихватилиште кориснику се обезбеђује краткотрајан смештај и осигурава безбедност, изналажење одрживих решења за кризне ситуације, задовољење његових основних потреба и приступ другим услугама.

Установа располаже са 330 места за пружање услуга домског смештаја и 6 места за пружање услуге прихватилишта.

Геронтолошки центар Крагујевац пружа услугу Прихватилишта за одрасле и старије особе на основу Уговора о пружању услуге прихватилишта за одрасле и старије особе на територији града Крагујевца. У Геронтолошком центру се реализује и услуга Дневног боравка за старије особе.

Завод за смештај одраслих „Мале пчелице“

Завод је установа социјалне заштите која је почела са радом 10.11. 1972. године. Основна делатност Завода је смештај, нега, исхрана, хабилитација, рехабилитација корисника Завода, као и њихова социјализација и ресоцијализација, односно комплетан смештај одраслих лица ометених у менталном развоју степена теже и тешке менталне ометености и смештај душевно оболелих лица.

Поред основне делатности Завод је регистрован за обављање производне делатности на сопственој економији и у радионицама за сопствене потребе и потребе других, а у циљу радне окупације и радне рехабилитације корисника. Како у спољној средини нема објективних могућности да се процес деинституализације реализује, већина корисника је углавном на трајном смештају у установи. Капацитет установе је 850 корисника.

Услуге које Завод пружа корисницима су: смештај, здравствена заштита и нега; услуге социјалног рада и услуге рехабилитације.

Центар за породични смештај и усвојење

Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац је установа/пужалац услуге у систему социјалне заштите, основана одлуком Владе Републике Србије од 26.05.2011. године („Службени гласник РС“ бр.37/11). Делатност Центра је дефинисана Законом о социјалној заштити, Одлуком о мрежи установа социјалне заштите и Правилником о хранитељству. Центар је формиран за територију пет Управних округа: шумадијски, моравички, рашки, расински и златиборски управни окрузи. Регистрација установе извршена је у Привредном суду Крагујевац 11.07.2011. године. Први запослени у Центру су потписали уговоре о раду 01.09.2011. године, када је и отпочео рад установе. Центар је након оснивања добио на коришћење део простора Дечјег дома „Младост“ Крагујевац.

Центар има својство правног лица са правима, обавезама и одговорностима утврђеним законом, оснивачким актом и статутом. Центар у складу са Законом о социјалној заштити, Породичним законом и пратећим подзаконским актима:

- врши припрему, процену и обуку будућих хранитеља и усвојитеља;
- пружа подршку хранитељима односно породицама које пружају услугу породичног смештаја и усвојитељима;

- извештава центре за социјални рад о раду хранитеља и функционисању породица које пружају услугу породичног смештаја и предлаже мере ради отклањања евентуалних пропуста;
- обавља и друге послове у складу са законом и другим прописима.

Мисија Центра је усмерена на унапређење квалитета живота деце, одраслих и старијих у хранитељским породицама, односно корисника услуге породичног смештаја и усвојеницима, путем јачања компетенција, хранитеља, пружалаца услуге породичног смештаја и усвојитеља, остваривања минималних стандарда услуге и континуираног стручног усавршавања запослених у Центру.

Центар обавља следеће послове:

- Промоција и развој хранитељства, односно породичног смештаја за децу, младе, одрасле и старе;
- Припрема будуће хранитеље односно пружаоце услуге породичног смештаја и усвојитеље;
- Врши процену будућих хранитеља односно пружаоца услуге породичног смештаја и усвојитеља;
- Врши обуку будућих хранитеља односно пружаоца услуге породичног смештаја и усвојитеља;
- Пружа подршку хранитељима односно породицама које пружају услугу породичног смештаја и усвојитељима;
- Извештава центре за социјални рад о раду хранитеља и функционисању породица које пружају услугу породичног смештаја и предлаже мере ради отклањања евентуалних пропуста;
- Доноси одлуке о општој подобности будућих хранитеља и издаје потврде за бављење хранитељством;
- Води базу података о лицима која пружају услугу породичног смештаја и води евиденцију и документацију о породичном смештају у складу са законом и другим прописима;
- Учествоје у истраживањима из области породичног смештаја и усвојења;
- Учествоје у пројектним активностима у областима породичног смештаја и усвојења;
- Израђује различите информативне и едукативне материјале за хранитеље и стручну литературу за стручне раднике;
- Информише, промовише и организује конференције и семинаре у области породичног смештаја и усвојења

2.1.8.6. Цивилни сектор

Црвени крст Крагујевац је хуманитарна, независна, непрофитна и добровољна организација, основана на територији града Крагујевца пре 139 година. Црвени крст има за циљ да пружи ургентну помоћ лицима у невољи, у случајевима ванредних ситуација, развијањем солидарности међу људима и организовањем различитих облика међусобне помоћи, као и превентивним деловањем у области социјалне заштите.

Црвени крст има 17 запослених лица, 42 подружница у месним заједницама, предузећима, институцијама основним и средњим школама и факултетима.

Црвени крст реализује следеће социјалне програме:

- "Народне кухиње", припрема и дистрибуира 770 obroka за 459 угрожених породица;
- "Ђачке кухиње" бесплатна ужина за 3000 ученика основношколског узраста;

- "Бриге о старима" - пружајући психосоцијалну подршку, храну, хигијену, пелене, помагала, лекове (тренутно има 180 чланова „Кутка за квалитетније старење“, 300 корисника програма "Помоћ телефоном" и око 120 корисника основног програма бриге о старима);
- акција "Селу у походе", намењена најугроженијим категоријама становништва-вишечланим породицама са децом, старим суграђанима који живе сами на сеоском подручју.
- акција "Трка за срећније детињство" куповином стартног броја се обезбеђују средства за угрожену децу града
- акција "Један пакетић много љубави", продајом Новогодишњих честитки се обезбеђују средства за набавку празничних пакетића за социјално угрожену децу

Црвени крст промовише и организује добровољно давалаштво крви, едукацију из пружања прве помоћи, превенцију у борби против трговине људима и низ других активности намењених деци, младима, старима, породици и лицима у невољи, кроз сарадњу са социјалним и здравственим организацијама, удружењима и невладиним организацијама у циљу да олакша људску патњу.

Посебна активност Црвеног крста је превенција и едукација, којом се развија социјална свест и врлине: солидарност, толеранција, саосећање, непристрасност, поштовање људског бића и живота.

Удружење грађана "Сунце" у области социјалне заштите делује од 1994.године. У протеклих 15 година, реализовало је више пројеката усмерених на побољшање положаја посебно осетљивих друштвених група - деце, младих, старих, ОСИ. Удружење поседује драгоцено искуство у областима: планирања, развијања, имплементације, праћења и евалуације услуга социјалне заштите.

У сарадњи са Министарством рада и социјалне политике РС и Фондом за социјалне иновације удружење је радило на пројектима експертске подршке локалним актерима у процесу израде статешких докумената, покретању услуга социјалне заштите и као консултант у увођењу система за мониторинг и евалуацију имплементације услуга и стратешких докумената.

Удружење је израдило низ анализа, водича, практикума о припреми, планирању и организовању обука за стручњаке у области социјалне заштите.

Добротворни фонд српске православне цркве "Човекољубље" спроводи хуманитарне активности засноване на основним хришћанским вредностима.

Рад фонда базира се на:

- помоћи старим, сиромашним, угроженим групама, жртвама масовних несрећа,
- помоћи у стварању услова за економску самосталност угрожених појединаца,
- доприносу побољшања социјалне и здравствене заштите угрожених група,
- доприноси образовању угрожених група.

Удружење грађана "Викторија" је невладина и непрофитна организација основана 1991. године која се бави социјално-економским и едукативним развојем заједнице. Својим радом покрива регион Шумадије и Поморавља, а своје активности усмерава ка деци, омладини, старима, особама са инвалидитетом, незапосленима и женама.

Социјална кооператива "Вивере-живети" је основана у априлу 2005.године као прва социјална кооператива у Србији, која се бави услугама у области социјалне заштите.

Социјална кооператива "Вивере-живети" реализује услугу " Дневни боравак за одрасле особе са сметњама у развоју" за лица старија од 25 година са умерном и тежом менталном ретардацијом и збрињава кориснике који се, кроз процес рехабилитације, ресоцијализације и функционалног оспособљавања, припремају за активно укључивање у животно окружење.

Удружења особа са инвалидитетом

У Граду је активно више удружења особа са инвалидитетом која окупљају особе са урођеном или стеченом физичком, сензорном, интелектуалном или емоционалном умањеном способношћу и то:

- Удружење глувих и наглувих Шумадијског округа Крагујевац;
- Окружна организација савеза слепих Србије Крагујевац;
- Међуопштинска организација цивилних инвалида рата Крагујевац;
- Удружење дистрофичара Шумадијског округа Крагујевац ;
- Удружење мултипле склерозе Шумадије Крагујевац;
- Друштво за дечју и церебралну парализу Крагујевац;
- Удружење ратних војних инвалида и породица погинулих бораца Крагујевац;
- Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Крагујевца
- Удружење параплегичара и квадриплегичара "Шумадија";
- Удружење параплегичара и квадриплегичара "Крагуј";
- Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац
- Удружење грађана " Експрес"
- Друштво за борбу против шећерне болести Крагујевац;
- Удружење дијализираних и трансплантираних бубрежних инвалида шумадијског округа;
- Организација за заштиту права и подршку женама са инвалидитетом "Из круга";
- Удружење за помоћ особама са аутизмом Крагујевац;
- Удружење родитеља лица са посебним потребама "ЕГАЛ";
- Форум младих са инвалидитетом;
- Удружење студената са хендикепом.
- ХНВО " Оаза сигурности"

На подручју Града делују и удружења избеглих и расељених лица са Косова и Метохије чија је мисија хуманитарног карактера са циљем што боље интеграције ових лица у локалну средину као и пружање подршке онима који се одлуче за повратак.

Посебан допринос у подршци избеглим, интерно расељеним и локалном угроженом становништву даје Удружење грађана "Визија". Удружење је реализовало низ пројеката који су допринели унапређењу услова становања, материјалног положаја и психо-социјалној подршци ових лица.

На територији Града најактивније су следеће ромске организације:

Образовно културна заједница "Романипен" је основана 2005. године. Области у којима делују су образовање, култура, здравство и социјална заштита, а циљне групе су деца, млади и породица. Посебан допринос организације је инклузивни приступ образовању ромске деце што је резултирало бројним наградама на међународном нивоу.

Удружење Ромско-српског пријатељства "Стабло" је основано 2003. године. Активности организације су усмерене на област образовања деце, младих и жена, предшколског образовања деце, очувања ромске традиције и културе, превенције насиља у породици и оснаживања жена- жртава насиља.

Ромски информативни центар (РИЦ) је основан 1999. године као невладина, нестраначка и непрофитна организација која се залаже за коришћење права на образовање, побољшање социјалног, културног и политичког живота Рома/Ромкиња. РИЦ акценат ставља на ангажовање жена и обучавање младих за рад на образовању, култури и ширењу прогресивних идеја демократије.

НВО "Асоцијација ромске солидарности" је основана 2004. године и делује у области социјалне заштите, запошљавања, информисања, неговања ромске културе и језика. Реализовали су велики броја пројеката у наведеним областима.

НВО "Бахталипе" је основано 2005. године а активности су усмерене ка јачању свести ромског човека како би се активно укључио у друштвене токове.

3. SWOT

SWOT анализа (интерна и екстерна самопроцена локалне заједнице) је методолошки алат који је коришћен у циљу одређивања конкурентске позиције локалне заједнице у оквиру датих сектора друштвеног и економског живота. Представља основни инпут за дефинисање стратешких циљева пре свега део анализе који се односи на слабости и снаге. Наиме, евидентиране слабости и снаге служе као основа за квалитетно планирање развоја јер ће дефинисани стратешки циљеви, указивати на потребу и начин елиминисања слабости и унапређења снага.

Практичност и веома широку применљивост ове анализе обезбеђује јој једноставност представљена матрицом 2 x 2, у којој се налазе и четири саставна елемента SWOT анализе: снаге, слабости, шансе и претње. Снаге и слабости су интерни елементи на које једна локална заједница може да утиче, док шансе и претње представљају екстерне елементе, односно факторе из спољашности на које није могуће утицати. Снаге су фактори који једном подручју дају предност. Са друге стране, слабости су фактори који представљају препреке развоју локалне заједнице. Шансе су екстерне прилике које треба искористити, док претње означавају негативан екстерни фактор који треба неутралисати.

SWOT

Систем социјалне заштите града Крагујевца

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Градска управа - кадровска и техничка опремљеност, едукован стручни кадар, запослени у систему социјалне заштите • Успостављена међусекторска сарадња са свим релевантним институцијама и цивилним сектором • Град пример добре праксе на националном и европском нивоу • Успешна реализација пројеката и одрживост • Међуопштинска сарадња, размена искуства • Програмско буџетирање у области социјалне заштите • Стално отворен конкурс градске управе за финансирање у области здравствене и социјалне заштите • Доступност информација о правима и услугама социјалне заштите свим релевантним актерима • Развијеност услуга у систему социјалне заштите • Развијен невладин сектор (људски ресурси, стручни кадар, бројно чланство, дугогодишње искуство у раду на пројектима) • Институционална подршка деци у инклузивном образовању и социјалној заштити- Интерресорна комисија • Постојање институционалног оквира за пружање подршке Ромима <p>(Савет за унапређење положаја Рома, Мобилни тим за инклузију Рома итд.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Децентрализацијом на локални нови пребачен број услуга за које нема средстава за финансирање • Непостојање специфичних услуга • Непостојање приватних лиценцираних пружаоца услуга • Недовољни капацитети за пружање услуга – стручни, просторни, технички - недовољни у односу на постављене националне стандарде • Недовољна истраживачка пракса у погледу потреба корисника • Архитектонске баријере • Недовољна информисаност јавности и кадрова из све три ресорне области о инклузији • Неодрживост услуга и удружења – пројектно финансирање • Недовољно развијена свест о потреби локалне филантропије • Недовољна приступачност јавних објеката особама са инвалидитетом • Персонална асистенција - пројектна услуга – потребно решавање на институционалном нивоу • Неопходност постојања нових услуга и корисника услуга

- Подршка особама са инвалидитетом кроз Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом

ШАНСЕ**ПРЕТЊЕ**

- Међуопштинска сарадња
- Размена искуства
- Закон о основама образовања и васпитања – интерресорна комисија добија на значају
- Усклађивање са стандардима ЕУ
- ЕУ и други фондови
- Национална стратегија за унапређење положаја Рома
- Системска и законска решења за дискриминацију

- Државна ревизија - обавезно буџетирање простора
- Законска регулатива у погледу финансирања услуга
- Законска ограничења у погледу запошљавања стручних радника
- Неуређена законска регулатива за слабовида и слепа лица
- Политичка нестабилност, промене
- Недостатак новца
- Недостаје Закон о малолетницима
- Недостатак споразума на локалном нивоу
- Законске регулативе за поседовање база
- Селективно примењивање закона
- Негативна и сензационалистичка кампања у односу на поједине циљне групе, кориснике услуга социјалне заштите

4. Визија

Визија Стратегије је ментална слика о томе како грађани виде свој статус и шта систем социјалне заштите треба да им обезбеди, а како актери социјалне заштите виде своју улогу и околности за реализацију услуга. Артикулисањем изјаве о визији и њеним укључивањем у стратешки план ствара се слика дестинације до које треба пројектовати пут.

Визија ове Стратегије ослања се на визију која је дефинисана у претходној Стратегији развоја социјалне заштите за период до 2013. године, и усвојено је од стране Радне групе и других актера да се њена релевантност наставља за наредни период.

Да би једна визија била квалитетна и да би на прави начин представљала једну локалну заједницу или живот и положај циљне групе у тој заједници, требало би да има следеће карактеристике:

- Визија треба да буде договорена од стране свих заинтересованих страна
- Описује шта доноси будућност, а не описује како се тамо стиже
- Фокусира се на исходе процеса спровођења Стратегије
- Није увек у потпуности остварива, али даје заједници јасно виђење шта се жели постићи
- Она је опис како заинтересоване стране виде своју будућност
- Проистиче из знања формираног кроз ситуациону и SWOT анализу
- Даје се за период од 20 година.

Други улазни елемент били су резултати SWOT анализе. Бодовањем снага и слабости дошло се до оних кључних, који су преформулисањем у циљ постигнут решењем проблема и коришћењем кључних снага интегрисани у визију.

ВИЗИЈА Стратегије социјалне заштите града Крагујевца

Град Крагујевац је макрорегионални центар економског развоја, са повољним привредним амбијентом, лидер у области инвестирања, место угодно за живот и рад које:

- Задовољава разноврсне потребе грађана/ки кроз развијену мрежу и међусекторску сарадњу свих социјалних актера, пружајући једнак приступ квалитетним и разноврсним услугама социјалне заштите;
- Развија и унапређује сервисе за пружање подршке: појединцима, породици, особама са инвалидитетом, деци, младима, старима, без обзира на верску, националну и расну припадност;
- Омогућава пун развој и самоостварење појединца кроз целоживотно учење и јачање личних капацитета свих грађана/ки, а посебно оних којима је неопходна.

5. Циљне групе стратегије социјалне заштите

5.1. Деца и млади

- Деца изложена злостављању и занемаривању;
- Деца и млади са поремећајем у друштвеном понашању;
- Млади по изласку из установа социјалне заштите / хранитељских породица, установе за смештај, незапослени
- Деца и млади из породица у ризику од издвајања/институционализације

Кретање укупног броја деце и младих за период 2010.-2015. година

Старосна група	2010	2011	2012	2013	2014
Деца и млади	4721	5597	5526	6014	5942

Центар за социјални рад у континуитету реализује социјалну и породично правну заштиту за децу и младе (старости до 26 година).Током године према овој старосној групи примењују се различити облици, мере и услуге социјалне заштите.

У овој старосној групи најдоминантнија су лица са материјалним проблемом, односно корисници новчане социјалне помоћи и других видова материјалних давања, занемарена деца/изложена насиљу/сведоци насиља у породици, деца чији су родитељи у спору око вршења родитељског права и постразводним споровима, деца са поремећајима у друштвеном понашању.

Број деце и младих у хранитељским породицама у 2014.години бележи благи раст.Наставља се тренд смањење броја деце у установама социјалне заштите, посебно деце ниског календарског узраста.

Анализом положаја и потреба деце и младих, идентификовани су следећи проблеми:

- Недовољни просторни капацитети за реализацију услуга социјалне заштите
- Непостојање јединствене базе података о корисницима услуга социјалне заштите
- Недовољан број услуга социјалне заштите

5.2. Одрасле особе и породице у стању социјалне потребе

- Сиромашне породице са већим бројем деце;
- Мултипроблемске породице захваћене миграцијама/избеглице/интерно расељена лица
- Одрасла лица по изласку са одслужења затворских казни;
- Породице са тешко хронично оболелим чланом /тешка психијатријска обољења / болести зависности

- Лица која трпе насиље у породици
- Самохрани родитељи
- Сеоска средина
- ПОРОДИЦЕ-поремећени породични односи

Старосна група	2010	2011	2012	2013	2014
Одрасли	7592	6653	7581	7109	6941

У укупном броју корисника Центра за социјални рад одрасли корисници чине 47,5%. Најзаступљенија су одрасла лица са материјалним проблемом/потребом, затим одрасла лица са инвалидитетом.

Одрасли корисници су обухваћени и мерама, услугама породично-правне заштите (старатељством, смештајем у установу социјалне заштите и др.)

Анализом положаја и потреба одраслих особа и породица у стању социјалне потребе, идентификовани су следећи пробелми:

- Недовољна информисаност о правима и услугама социјалне заштите
- Мањи обухват корисника права и услуга из области социјалне заштите на сеоском подручју
- Недовољна подршка запошљавању

5.3. Старије особе

- Стари без породичног старања и без прихода
- Старачка, самачка домаћинства на руралном подручју
- Стари са проблемом деменције

Кретање броја старијих за период 2010-2014. година

Старосна група	2010	2011	2012	2013	2014
Старији	2562	2521	2418	1916	1722

Број корисника, у старосној групи старијих, последњих година има тенденцију смањења.

За старије кориснике реализују се мере, услуге као и за друге категорије корисника- смештај у установу социјалне заштите, старатељство, материјална подршка, путем новчане социјалне помоћи, додатка за помоћ и негу другог лица, увећаног додатка за помоћ и негу другог лица, једнократне новчане помоћи, помоћи у природи и друге врсте материјалне подршке, у складу са Законом о социјалној заштити и Одлуком о социјалној заштити Града Крагујевца.

Анализом положаја и потреба старијих особа, идентификовано је неколико кључних проблема међу којима су:

- Постојање једног броја старих ван система социјалне заштите који живе сами и у сеоским срединама.
- Недовољна информисаност старих о услугама у социјалној заштити
- Недовољан обухват корисника и неједнака територијална заступљеност
- Неразвијена мрежа специјализованих услуга за старије особе
- Непостојање јединствене евиденције о старима који користе услуге социјалне заштите

5.4. Особе са инвалидитетом

Према подацима Републичког завода за статистику*, а на основу обраде података добијених Пописом становништва 2011.године на територији града Крагујевца регистровано је 13 317 особа са инвалидитетом што је око 8% од укупног броја становника. Од тог броја 10 464 особа са инвалидитетом живе у градском подручју, а 2 853 особе са инвалидитетом живе у околним селима која припадају територији града.

старосна структура ОСИ	укупно	мушко	женско	градско подручје	околина
испод 15 година	159	107	52	138	21
од 15-19	78	43	35	69	9
од 20-29	245	136	109	224	21
од 30-49	1376	781	595	1196	180
од 50-59	2580	1246	1316	2130	450
од 60-64	1491	754	737	1194	297
65 и више	7388	2736	4652	5513	1857

*Особе са инвалидитетом су, према попису, сва лица која су се изјаснила да имају много потешкоћа или су потпуно онемогућена у свакодневном функционисању због проблема са видом, слухом, ходом, памћењем, концентрацијом, самосталношћу при одевању/исхрани/одржавању личне хигијене и/или комуникацијом (макар један проблем). Књига Пописа бр.8, с. 15.

У структури инвалидитета доминирају особе са телесним инвалидитетом са 4,7% од укупног броја особа са инвалидитетом, следе га особе са оштећењем вида, особе са оштећењем слуха.

старосна структура ОСИ	телесни инвалидитет (проблеми са ходом)	оштећење вида	оштећење слуха	проблем и памћења	самосталност у активностима свакодневног живота	проблеми у комуникацији
укупно	7387	5461	3444	2473	2125	1374
испод 15 година	57	53	25	53	60	63
од 15-19	27	31	13	16	20	19

од 20-29	82	84	41	89	68	73
од 30-49	523	447	197	395	177	199
од 50-59	1258	1037	479	471	223	96
од 60-64	787	629	328	190	161	96
65 и више	4653	3180	2361	1259	1416	734

У оквиру пописа регистровано је и 2005 особа са инвалидитетом чији је статус инвалидитета непознат (1672 на подручју града и 333 на приградском подручју).

Град Крагујевац кроз надлежну Градску управу за здравство и социјалну заштиту сагледава потребе на које указују ОСИ и удружења ОСИ и у сарадњи са институцијама и удружењима ОСИ, ради на успостављању и развоју нових услуга које ће задовољити потребе особа са инвалидитетом.

У Крагујевцу активно делује Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом, формиран одлуком Градског већа, а које функционише као радно тело Градског већа. Циљ Савета је идентификовање кључних проблема и подизања нивоа социјалне укључености особа са инвалидитетом.

На територији града Крагујевца, активно делује више удружења из области социјалне и здравствене заштите која пружају подршку особама са различитим облицима инвалидитета у остваривању својих права.

За особе са инвалидитетом локална самоуправа обезбеђује:

- Бесплатан превоз у јавном градском саобраћају
- Превоз специјализованим комби возилом
- Право на бесплатно коришћење обележених паркинг места на јавним општим паркиралиштима
- Инклузивно предшколско образовање
- Обележавање паркинг места за ОСИ
- Уклањање архитектонских баријера
- Просторије за рад удружења ОСИ
- Пројектно финансирање рада удружења ОСИ

Град Крагујевац у 2015. години финансијски подржава програме 14 удружења у области социјалне заштите и 3 удружења у области здравствене заштите.

Обезбеђивање услуга социјалне заштите предвиђених у складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца:

- Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју до 25 година
- Предах смештај за децу и младе са сметњама у развоју
- Дневни боравак за одрасле особе са сметњама у развоју од 25-45 година
- Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе
- Услуге Клуба младих особа са инвалидитетом

Путем пројектног финансирања из средстава локалног буџета повремено се финансирају услуге социјалне заштите као што су: предах смештај за децу и младе са сметњама у развоју, сервис персоналне асистенције, асистент у породици за децу са аутизмом...

Од 02.12.2013.године у оквиру Дома здравља у Крагујевцу ради Саветовалиште за ментално здравље. Саветовалиште чини тим од 6 чланова- 1 неуропсихијатар, 1 психијатар, 2 здравствена сарадника, психолог и социјални радник и 2 медицинске сестре. Према последњим подацима из Дома здравља за 2013.годину, у Крагујевцу је дијагностиковано 18 458 душевно оболелих лица, од тога 66% чини женска популација, а 34% мушка популација.

Саветовалиште за ментално здравље се бави промоцијом и превенцијом менталног здравља у заједници, као и лечењем, одржавањем ремисије и рехабилитацијом лица са менталним сметњама. Осим превентивног рада Саветовалиште има за циљ и рано препознавање болести, подизање функционалности оболелих пацијената (психолошки, социјални подстицај за укључивање у друштвену заједницу), дестигматизацију душевно оболелих лица, њихових породица али и стучњака који са њима раде, спречавање институционализације и одлагање смештаја у установе. У оквиру Саветовалишта стручњаци раде индивидуално са лицима са менталним сметњама али и на терену у породицама.

Анализом положаја и потреба особа са различитим врстама инвалидитета, идентификовано је неколико кључних проблема међу којима су:

- недовољно и неравномерно развијене дневне услуге у заједници за особе са инвалидитетом,
- недовољан обухват корисника постојећим услугама социјалне заштите,
- обезбеђивање одрживости услуга социјалне заштите
- недовољна приступачност средине, као и објеката и услуга јавне намене за ОСИ,
- недовољна подршка запошљавању ОСИ,
- недовољна и неадекватна информисаност ОСИ,
- недовољна подршка деци и младима у инклузивном образовању.

6. Приоритети

Развојни приоритети су јаснији и конкретнији у односу на визију. Дефинисани су кроз процес усаглашавања са ситуационом анализом, кључним снагама и слабостима идентификованим кроз SWOT анализу и кључним циљним групама Стратегије.

У дефинисању развојних приоритета који ће произвести позитиван утицај на систем социјалне заштите и кориснике услуга, коришћен је приступ који подразумева разматрање ситуације описане у ситуационој и SWOT анализи и визије жељене будућности. Пошло се од интерних страна SWOT анализа (конкурентне снаге и приоритетне слабости), на које Град и кључни актери могу да утичу, како би се дефинисали правци развоја који ће утицати на ублажавање или отклањање слабих страна, са једне стране, и унапређење, односно, развијање јаких страна Града, са друге стране. За једну градску управу, све области развоја су важне, а један од елемената квалитетног стратешког планирања је фокусираност. Фокус Стратегије социјалне заштите одређен је кроз четири приоритета:

1. Унапређење услова за реализацију услуга социјалне заштите за све кориснике
2. Развој услуга и побољшање доступности услуга за децу и младе
3. Унапређење квалитета живота одраслих особа и породица у стању социјалне потребе и старијих особа
4. Унапређење положаја и квалитета живота особа са инвалидитетом

У периоду између идентификовања развојних приоритета и наредних фаза израде Стратегије, око сваког од развојних приоритета формирана је по једна тематска радна група (ТРГ), за области на које се приоритети односе:

Задатак сваке од формираних тематских радних група, је дефинисање стратешких и оперативних циљева и формирање листе пројеката (коришћењем OLEDNETWORK алата за расписивање пројектних идеја) и програма. Тематске радне групе су формиране од чланова Радне групе која је декомпонована према областима интересовања и компетенција и везане су за сваки од дефинисаних приоритета. На тај начин су формирана језгра, накнадно проширивана додатним представницима заинтересованих страна са територије Града.

7. Стратешки и оперативни циљеве

Тематске радне групе су у овој фази процеса развиле стратешке и оперативне циљеве у оквиру развојних приоритета. Стратешки циљеве су формулисани декомпоновањем дефинисаног приоритета и јасно су повезани са његовим кључним елементима. Они су послужили као основа за касније дефинисане оперативне циљеве по SMART принципу.

Стратешки циљеве представљају мост између широко дефинисаних приоритета и уже дефинисаних оперативних циљева и представљају генерички назив за сродне групе оперативних циљева, а посебно су битни јер дају основне смернице за касније груписање сродних пројеката у програме.

За сваки од дефинисаних развојних приоритета, по утврђеној методологији, дефинисано је 2-3 стратешка циља:

Стратешки циљеве, везани за резултате SWOT анализе, у комбинацији са кључним сегментима развојног приоритета, давали су одговор на питање ШТА урадити ради достизања постављеног развојног приоритета.

Следећи корак у раду тематских радних група, груписаних око сваког од приоритета, било је дефинисање оперативних циљева за сваки од утврђених стратешких циљева.

Критеријуми, који су коришћени за дефинисање оперативних циљева:

- Морају да буду прецизнији и детаљнији
- Морају да буду мерљиви и да се лако прате
- Морају бити засновани на налазима SWOT анализе
- Морају бити комплементарни и не смеју бити у колизији са другим циљевима
- Трагају за превазилажењем слабости и искоришћавањем могућности
- Један стратешки циљ може имати више оперативних циљева

Друга група критеријума који се делимично поклапају са горњим, а које су такође морали да задовоље дефинисани оперативни циљеве, јесте она која се тиче SMART приступа:

S (specific) – специфичан – Да ли циљ прецизно говори шта треба постићи?

M (measurable) – мерљив – Да ли је дефинисан да може бити мерљив?

A (achievable) – достижан – Да ли се уклапа у визију?

R (realistic) – реалан – Да ли је реалан посматрајући ресурсе?

T (timely) – у времењен – Да ли је временски ограничен?

Оперативни циљ даје одговор на питање КАКО остварити стратешки циљ. Идеја водила при дефинисању оперативних циљева била су критична питања дефинисана у SWOT и социоекономској анализи. Чланови тематских радних група су дефинисали девет (9) стратешких циљева и у оквиру њих деветнаест (19) оперативних циљева.

ПРИОРИТЕТ	СТРАТЕШКИ ЦИЉ	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉ	ПРОЈЕКТИ	ПРОГРАМ	
Унапређење услова за реализацију услуга социјалне заштите за све кориснике	1.1 Унапредити просторне и техничке услове за пружање и развој нових услуга	1.1.1. Унапредити капацитете пружаоца услуга у смислу функционалних и структуралних стандарда установа социјалне заштите	"За квалитетније услуге социјалне заштите"	Унапређење просторних/инфраструктурних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите	
		1.1.2 Развити просторне капацитете за услуге у социјалној заштити и унапређење услова становања за социјално угрожене породице за 20%	"Повећани капацитети Прихватилишта за децу"		
			"Рамаћки висови" - омладински креативни центар "Унапређење положаја Рома, избеглих и интерно расељених лица у локалној заједници"		
	1.2 Унапредити стручне капацитете пружалаца услуга социјалне заштите	1.2.1 Повећати учешће стручних радника у континуираном стручном усавршавању за 30 %	"Стручно усавршавање запослених у области социјалне заштите"	Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите	
			"Стручношћу против дискриминације"		
		1.2.2 Повећати учешће стручних радника и стручних сарадника у реализацији услуга 20 %	"Квалитетнија заштита старијих особа града Крагујевца"		
Лични пратилац за децу у инклузивном образовању "Још ближи човеку" – едукација запослених и волонтера					
ДЕЦА И МЛАДИ Развој услуга и увећање доступности услуга за децу и младе	2.1 Развити и унапредити нове услуге подршке породицама и деци са циљем превенције раздвајања деце од родитеља, односно уласка деце у систем социјалне заштите	2.1.1 Повећати укљученост родитеља и број корисника (услуге за породице са децом у ризику и породице са децом у развоју као и услуге повремених породичног смештаја) за 10%	"Учимо заједно"		Подршка породицама у ризику од издвајања деце
			"Породични сарадник за породице у ризику"		
			"Услуга породичног сарадника за породицу са децом са сметњама у развоју"		
			"Услуга заштите породице са децом жртвама/сведоцима у кривичним поступцима и њихова заштита од секундарне виктимизације"		

		2.1.2 Побољшати положај деце и младих из угрожених група (деца улице, деца и млади који излазе из система социјалне заштите, деца и млади из хранитељских породица и установа), кроз минимум 3 програма	"Испитивање потреба и оснивање нове услуге за децу улице - Свратиште за децу улице"	Подршка деци и младима из угрожених група
			"Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју"	
			"Живимо заједно"	
	2.2 Подићи степен доступности услуга деци и младима путем јачања међусекторске сарадње, унапређења ефикасности постојећег протокола, размене информација, познавања надлежности и међусобног уважавања различитих социјалних актера	2.2.1 Унапредити комуникацију и информисаност потенцијалних корисника услуга за децу и младе	"Да се чује и наш глас"	
			Помоћ телефоном	
		Интегрални Дроп ин центар		
	2.2.2 Унапредити ванинституционалне мобилне и стационарне услуге за децу и младе реализацијом минимум 2 акције	"Играмо се заједно"		
		"Један пакетич много љубави"		
		"Трка за срећније детињство"		
ОДРАСЛЕ ОСОБЕ И ПОРОДИЦЕ У СТАЊУ СОЦИЈАЛНЕ ПОТРЕБЕ И СТАРИЈЕ ОСОБЕ Унапређење квалитета живота одраслих особа и породица у стању социјалне потребе и старијих особа	3.1 Унапређење квалитета живота одраслих особа и породица у стању социјалне потребе кроз унапређење квалитета постојећих и развој нових услуга	3.1.1 Подстицати, креирати и спровести све видове превентивне активности и информисати и едуковати кориснике социјалне заштите до 30 %	"Корак до самосталности"	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе
			"Селу у походе"	
		3.1.2 Развити постојеће и увести нове иновативне услуге и сервисе и подстицати приватне лиценциране пружаоце услуга у социјалној заштити до 20 %	"Центар за репродуктивно здравље"	
	"Корпа доброте"			
	"Породични смештај за одрасла лица са интелектуалним и менталним потешкоћама"			
	3.2 Унапређење запошљивости корисника социјалних услуга	3.2.1 Повећати укљученост у програме запошљавања, стручног оспособљавања, преквалификације и доквалификације одраслих у стању социјалне потребе у циљу побољшања запошљивости за 20 %	"Економско оснаживање самохраних родитеља"	
"Подршка и помоћ жртвама породичног насиља у руралним срединама"				

		<p>3.2.2 Увећати број корисника услуга за 10% подстицањем волонтеризма, социјалног предузетништва и акција солидарности</p>	<p>"Марш солидарности" Кутак за квалитетније старење - „За суначану јесен живота „</p>	
	<p>3.3 Унапредити квалитет живота старијих особа развојем нових услуга ваинституционалне заштите и унапређењем постојећих</p>	<p>3.3.1 Унапредити доступност и функционалност постојећих ванинституционалних услуга за стара и хронично оболела лица, посебно у сеоским срединама, и развити минимум 3 нове услуге ванинституционалне заштите за стара лица</p>	<p>Кутак за квалитетније старење-групе за самопомоћ Кутак за квалитетније старење - здравствено превентивне активности "Треба заједно" "Олимпијада спорта и здравља трећег доба" Унапређење квалитета услуге Помоћ и нега у кући за остарела лица "Пружање подршке социо-здравствено угроженим лицима на територији Града"</p>	<p>Унапређење квалитета живота старих лица</p>
		<p>3.3.2 Смањити стигматизацију и унапредити сензибилизацију шире друштвене заједнице о потребама старих лица и инфомисаност старих лица о правима и услугама социјалне заштите кроз организовање најмање 3 акције</p>	<p>"Кутак за квалитетније старење" – клупске активности "Кутак за квалитетније старење-информисање" "За здраву и веселу старост" "Искуство ствара срцем"</p>	
<p>ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ Унапређење положаја и квалитета живота особа са инвалидитетом</p>	<p>4.1 Спречити институционализацију и подићи квалитет живота особа са инвалидитетом и њихових породица кроз унапређење постојећих и развијање нових услуга социјалне заштите</p>	<p>4.1.1 Унапредити постојеће, успоставити и развити нове (недостајуће) сервисе – услуге за особе са инвалидитетом за 50 %</p>	<p>"Асистент у породици" "Лични пратилац детета" "Персонална асистенција за особе са инвалидитетом" Подршка особама са инвалидитетом – "Пружање услуге помоћи у кући за особе са инвалидитетом" "Сервис персоналне асистенције за особе са</p>	<p>Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом</p>

			телесним инвалидитетом"		
			"Викенд програм"		
		4.1.2 Развијати и унапредити рану подршку особама са инвалидитетом и њиховим породицама кроз систем здравствене и социјалне заштите и подстицати међусекторску сарадњу на свим нивоима	"И ја могу свуда"		
			"Сервис подршке за особе са инвалидитетом"		
	4.2 Унапредити положај особа са инвалидитетом кроз обезбеђивање приступачности објеката и услуга јавне намене, унапређење инклузивног образовања, запошљавања, подизање нивоа свести друштвене заједнице према особама са инвалидитетом и развој међусекторске сарадње свих релевантних актера	4.2.1 Повећати приступачност средине за особе са инвалидитетом кроз осигурање приступа окружењу, превозу, информацијама, комуникацији и услугама намењених јавности кроз развој и спровођење плана, уклањање баријера и изградња приступачних објеката и услуга до 20 %		"Без архитектонских препрека до високог образовања"	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом
				"Победимо баријере у комуникацији"	
				"Приступачан превоз за особе са инвалидитетом"	
				"Самостално напред" - отклањање архитектонских баријера	
				"Сигурнијим кораком" - Олакшано кретање и оријентација старијих, слепих и слабовидних, и других особа са инвалидитетом	
				"Погледајмо заједно"-Израда прве тактилне мапе Спомен парка Крагујевачки октобар	
	4.2.2 Подићи самосталност, лични развој и активан живот особа са инвалидитетом у локалној заједници за 40 % до 2019. године. (програми у областима инклузивног образовања, запошљавања, рада и становања)		"Образовањем и стручношћу до самосталног живота"	Образовање и запошљавање особа са инвалидитетом	
			"Подстицај запосљавања и самозапошљавања младих са хендикепом"		
	4.2.3 Подићи ниво свести о капацитетима и правима		"Прихватимо различитости, упознајмо се боље"	Подизање нивоа свести о особама са инавлидитетом	

		особа са инвалидитетом као активним и равноправним члановима друштва, за 20%	"Упознајмо слепе"	
			"Корак ка прихватању другачијих"	

8. Пројекти и програми

Исходиште рада на изради Стратегије су пројекти чијом се планираном реализацијом остварује директан утицај на квалитет живота циљних група. Пројекти су конкретизација напора кроз које се област планиране интервенције сужава од општег ка посебном. Они су везани за сваки оперативни циљ дефинисан радом тематских радних група. Чланови тематских радних група су у овој фази радили на развијању конкретних пројектних идеја, односно, акција које ће произвести будуће позитивне промене на живот корисника услуга на територији града Крагујевца, у наредних пет година. Пројектне идеје су дефинисали коришћењем интернет алата OLEDNETWORK који је развила Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља. Након завршетка процеса уношења пројектних идеја, портал је постао база пројектних идеја која ће бити коришћена у процесу имплементације плана у годинама које следе.

Свака пројектна идеја образложена је у пројектном обрасцу који садржи кључне елементе сваког пројекта: Назив пројекта, Подносилац, Сврха пројекта, Област интервенције, Оперативни циљ из Стратегије, Врста пројекта, Опис, Очекивани резултати, Активности, Услови за имплементацију, Вредност пројекта, Трајање пројекта, Иницијални партнери, Напомена.

Након усвајања финалне листе пројеката, која је подразумевала комплетне пројектне идеје у оквиру сваког од оперативних циљева, сваког стратешког циља, дефинисаног у оквиру сваког приоритета, прешло се на груписање пројеката у развојне програме и то на бази комплементарности пројектних идеја. Идентификација програма је битна због стварања механизма за финансирање и конкретизацију стратешког документа.

Програми Стратегије развоја социјалне заштите:

- Унапређење просторних/инфраструктурних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите
- Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите
- Подршка породицама у ризику од издвајања деце
- Подршка деци и младима из угрожених група
- Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе
- Унапређење квалитета живота старијих особа
- Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом
- Уклањања баријера за особе са инвалидитетом
- Образовање и запошљавање особа са инвалидитетом
- Подизање нивоа свести о особама са инавлитетом

Пројекат	Подносилац	Програм	Оперативн и Циљ	Вредност пројекта (бодови)*
1. "За квалитетније услуге социјалне заштите"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Унапређење просторних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите	1.1.1.	34000
2. "Повећани капацитети Прихватилишта за децу"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Унапређење просторних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите	1.1.1.	12000
3. "Рамаћски висови" - омладински креативни центар	Центар за социјални рад "Солидарност" Крагујевац	Унапређење просторних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите	1.1.2.	75000
4. "Унапређење положаја Рома, избеглих и интерно расељених лица у локалној заједници"	Град Крагујевац	Унапређење просторних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите	1.1.2.	100000
5. "Стручно усавршавање запослених у области социјалне заштите"	Град Крагујевац	Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите	1.2.1.	15000
6. "Стручношћу против дискриминације"	Удружење студената са хендикепом Крагујевац	Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите	1.2.1.	5000
7. "Квалитетнија заштита старијих особа града Крагујевца"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите	1.2.2.	100000
8. "Лични пратилац за децу у инклузивном образовању"	Град Крагујевац	Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите	1.2.2.	20000
9. "Још ближи човеку" – едукација запослених и волонтера	Црвени крст Крагујевац	Унапређење стручних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите	1.2.2.	21700
10. "Учимо заједно"	Центар за породични смештај и усвојење	Подршка породицама у ризику од издвајања деце	2.1.1.	4000
11. "Породични сарадник за породице у ризику"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Подршка породицама у ризику од издвајања деце	2.1.1.	35000
12. "Услуга породичног сарадника за породицу са децом са сметњама у развоју"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Подршка породицама у ризику од издвајања деце	2.1.1.	35000
13. "Услуга заштите породице са децом жртвама/сведоцима у кривичним поступцима и њихова заштита од секундарне виктимизације"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Подршка породицама у ризику од издвајања деце	2.1.1.	30000
14. "Испитивање потреба и оснивање нове услуге за децу улице - Свратиште за децу улице"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.1.2.	20000

15. "Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју"	Центар за социјални рад "Солидарност" Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.1.2.	45000
16. "Живимо заједно"	Центар за породични смештај и усвојење	Подршка деци и младима из угрожених група	2.1.2	10000
17. "Да се чује и наш глас"	Омладина ЈАЗАС-а Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.2.1.	5000
18. "Помоћ телефоном"	Црвени крст Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.2.1.	3000
19. "Интегрални Дроп ин центар"	Омладина ЈАЗАС-а Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.2.1.	135000
20. "Играмо се заједно"	Центар за породични смештај и усвојење	Подршка деци и младима из угрожених група	2.2.2.	20000
21. "Један пакетић много љубави"	Црвени крст Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.2.2.	3000
22. "Трка за срећније детињство"	Црвени крст Крагујевац	Подршка деци и младима из угрожених група	2.2.2.	1500
23. "Корак до самосталности"	Центар за социјални рад "Солидарност" Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.1.1.	50000
24. "Селу у походе"	Црвени крст Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.1.1.	1000
25. "Центар за репродуктивно здравље"	Омладина ЈАЗАС-а Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.1.2.	120000
26. "Корпа доброте"	Црвени крст Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.1.2.	3000
27. "Породични смештај за одрасла лица са интелектуалним и менталним потешкоћама"	Центар за социјални рад "Солидарност" Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.1.2.	300000
28. "Економско оснаживање самохраних родитеља"	Град Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.2.1.	30000
29. "Подршка и помоћ жртвама породичног насиља у руралним срединама"	Град Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.2.1.	7000
30. "Марш солидарности"	Омладина ЈАЗАС-а Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.2.2.	6000
31. Кутак за квалитетније стрење - „За суначану јесен живота „	Црвени крст Крагујевац	Подршка одраслим особама и породицама у стању социјалне потребе	3.2.2	2100
32. "Кутак за квалитетније старење -групе за самопомоћ"	Црвени крст Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.1.	2100

33. "Кутак за квалитетније старње - здравствено превентиве активности"	Црвени крст Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.1	2600
34. "Треба заједно"	Црвени крст Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.1.	16600
35. "Унапређење квалитета услуге Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе"	Центар "Кнегиња Љубица" Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.1.	13000
36. "Олимпијада спорта и здравља трећег доба"	Град Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.1	5000
37. "Пружање подршке социо-здравствено угроженим лицима на територији града Крагујевца"	Град Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.1	10.000
38. "Кутак за квалитетније старење – клупске активности"	Црвени крст Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.2	2600
39. "Кутак за квалитетније старње-информисање"	Црвени крст Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.2	2600
40. "За здраву и веселу старост"	Град Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.2	10000
41. "Искуство ствара срцем"	Град Крагујевац	Унапређење квалитета живота старих лица	3.3.2	10000
42. "Асистент у породици"	Удружење за помоћ особама са аутизмом Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.1.	400000
43. "Лични пратилац детета"	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.1.	45000
44. "Персонална асистенција за особе са инвалидитетом"	Град Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.1.	30000
Подршка особама са инвалидитетом - 45. "Пружање услуге помоћи у кући за особе са инвалидитетом"	Град Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.1.	30000
46. "Сервис персоналне асистенције за особе са телесним инвалидитетом"	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.1.	42400
47. "Викенд програм"	Удружење за помоћ особама са аутизмом Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.1.	1350000
48. "И ја могу свуда"	Црвени крст Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.2.	16000
49. "Сервис подршке за особе са инвалидитетом"	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац	Персонална и здравствена подршка особама са инвалидитетом	4.1.2.	12000
50. "Без архитектонских препрека до високог образовања"	Удружење студената са хендикепом Крагујевац	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом	4.2.1.	15000
51. "Победимо баријере у комуникацији"	Град Крагујевац	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом	4.2.1.	10000
52. "Приступачан превоз за особе са инвалидитетом"	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом	4.2.1.	75000

53. "Самостално напред" - отклањање архитектонских баријера	Град Крагујевац	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом	4.2.1.	25000
54. "Сигурнијим кораком"	Окружна организација савеза слепих Србије Крагујевац	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом	4.2.1.	35000
55. "Погледајмо заједно"-Израда прве тактилне мапе Спомен парка Крагујевачки октобар	Окружна организација савеза слепих Србије Крагујевац	Уклањања баријера за особе са инвалидитетом	4.2.1.	7000
56. "Образовањем и стручношћу до самосталног живота"	Удружење студената са хендикепом Крагујевац	Образовање и запошљавање особа са инвалидитетом	4.2.2.	4000
57. "Подстицај запошљавања и самозапошљавања младих са хендикепом"	Удружење студената са хендикепом Крагујевац	Образовање и запошљавање особа са инвалидитетом	4.2.2.	7000
58. "Прихватимо различитости, упознајмо се боље"	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац	Подизање нивоа свести о особама са инавлитетом	4.2.3.	5000
59. "Упознајмо слепе"	Окружна организација савеза слепих Србије Крагујевац	Подизање нивоа свести о особама са инавлитетом	4.2.3.	4000
60. "Корак ка прихватању другачијих"	Црвени крст Крагујевац	Подизање нивоа свести о особама са инавлитетом	4.2.3.	16800

* Напомена- вредност пројеката изражена је у бодовима. Вредност 1бод= 1ЕУР у динарској противвредности на дан доделе средстава за реализацију пројектних активности.

9. Препоруке за имплементацију стратегије

Праћење имплементације Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015 – 2019. спроводи координационо тело/комисија за имплементацију стратегије, званично оформљена од стране градске управе. Препорука је да комисија буде формирана од чланства Радне групе, односно – Радна група за израду Стратегије добија нову улогу у праћењу реализације Стратегије. Препорука је да се у оквиру комисије формирају Одбор за мониторинг и Одбор за евалуацију, декомпоновањем комисије и проширивањем одбора представницима релевантних институција и организација.

Стратегија даје смернице за решавање питања социјалне заштите у наредних пет година. У том временском периоду, помоћу одговарајућих индикатора ће се мерити напредак на годишњем нивоу, а након пет година, Стратегија ће проћи евалуацију, што ће дати основу за дефинисање следећих стратешких праваца и приоритета и израду наредног документа.

Комисија треба да делује на бази усвојеног краткорочног и средњорочног акционог плана за имплементацију.

Акциони планови дефинишу се по принципу селекције пројеката за први наредни период реализације. Селекција се врши на основу критеријума и индикатора које усваја комисија. Усклађеност са критеријумима може се установити путем бодовања пројеката. Бодовање врше чланови радне групе/комисије и тематских радних група, тј. институције и организације које су учествовале у изради стратегије.

На тај начин се од укупног броја пројеката који су у бази стратегије идентификују они са највећим ефектима на циљне групе и највећим потенцијалом за одрживост и реализацију у датом наредном временском оквиру, а ресурси градске управе, институција и организација се усмеравају у циљу реализације одабраних пројеката – разрада пројектних идеја, детаљно планирање активности и ресурса, идентификација извора финансирања – фондова и програма, финансијска и нефинансијска подршка локалне самоуправе.

10. Закључак

1. Напори локалне самоуправе за обезбеђивањем средстава за стабилно финансирање права и услуга у области социјалне заштите из надлежности локалне самоуправе

За несметану реализацију Стратегије је неопходна финансијска стабилност у систему социјалне заштите што је локална самоуправа успела да оствари током 2015. године. С тим у вези полазни основ који представља финансијску стабилност постоји и могућност да се у наредном периоду од стране локалне самоуправе подрже пројектне активности дефинисане Стратегијом.

2. Даље развијање и унапређење међусекторске сарадње

Важан предуслов за реализацију пројектних активности предвиђених Стратегијом је међусекторска сарадња по којој је град Крагујевац препознат на међународном нивоу. Само уз помоћ важних актера у систему социјалне заштите, повезивањем и међусекторском сарадњом, може се обезбедити одрживост услуга социјалне заштите.

3. Јачање цивилног сектора

Цивилни сектор представља стратешки важну карику за реализацију пројеката. Само цивилни сектор са опремљеним просторним и кадровским капацитетима (постојање лиценце) може бити добар партнер локалној самоуправи.

4. Унапређење постојећих и развој нових услуга као подршка одговорне локалне заједнице систему социјалне заштите у складу са Стратегијом

Локална самоуправа ће настојати да кроз међусекторску сарадњу са релевантним актерима у систему социјалне заштите и цивилним сектором допринесе унапређењу постојећих и увођењу нових услуга социјалне заштите које су неопходне на нивоу локалне заједнице.